Curs de Filosofie predat de Vasile Vasilos

Tema la referat : (6) – Filosofia lui Heraclit din Efes
Literatura: Mihai Braga – Istoria Filosofiei partea I, partea II; Valeriu Capcelea Filosofia, Chisinau 1988; Rosca Sergiu – Din istoria gindirii filosofice, Chisinau 1998; Tudoe Dimitras – Filosofia Greciei antice, Chisinau 1997; Dictionare : Dictionar de filosofie, Chisinau 1985; Dicitionar de Filosofie 1999; Mihai Braga si altii – Fragmentariu filosofic, UTM 2002.

Filosofia si problematica ei
- Conceptia despre lume si structura ei
- Tipurile istorice de conceptie despre lume
- Filosofia ca stiinta. Obiectul ei de studiu si functiile
- Problema fundamentala a filosofiei si aspectele ei

Conceptia despre lume este unul din principalele componente ale consteintei omului, ea reprezinta un fenomen social si spiritual, adica nu se transmite prin eriditate dar se formeaza pe parcursul vietii omului. Notiunea de conceptie este totalitatea de viziuni sau ansamblu de idei, cunostinte, convingeri despre lume. Ce este lumea in filosofie ? Natura, Societatea, Universul. Conceptia filosofica despre lume include tot ce exista, natura, societatea, gindirea. Aceste fenomene sunt natura ploaia, vintul, ninsoarea, fulgerul – ceia ce vedem. Societatea, oamenii, relatiile dintre ei le vedem si le gindim. Gindirea este un fenomen spiritual care nu se poate vedea.

In decursul vietii, omul isi creaza o imagine despre realitate, inca din copilarie el incearca sa gaseasca raspuns la mai multe intrebari care il framinta: ce este universul si cum a fost creat, ce prezinta omul in acest univers imens, ce este lumea?, a fost ea creata sau exista vesnic?, cum se dezvolta societatea?, ce este ferecirea? etc. Raspunzind la aceste intrebari puse de practica si gindirea umana omul isi face o inchipuire despre realitatea inconjuratoare, anume aceste inchipuiri, imagini, si stau la baza conceptiei despre lume. Asadar conceptia despre lume este un sistem de cunostinte generale o totalitate de principii si convingeri de opinii si reprezentari ale omului despre lumea inconjuratoare si locul lui in ea. Deci conceptia despre lume este:
- Un sistem de cunostinte generale ale omului despre lumea inconjuratoare
- Locul omului in lumea inconjuratoare

Conceptia despre lume are un caracter istoric ea se dezvolta odata cu evolutia societatii, cu cit ne adincim in trecutul istoric conceptul omului despre lumea inconjuratoare sunt tot mai fantastice, persista un sir de fiinta supranaturale.

Odata cu dezvoltarea stiintelor aceste pareri sunt inlocuite cu altele care reflecta mai adecvat realitatea.

Conceptia despre lume ca fenomen social si spiritual are o structura complexa alcatuita din urmatoarele parti componente:
- Cunostintele
- Convingerile
- Idealurile
- Valorile spirituale general umane
- Faptele si actiunele concrete

Cunostintele sunt informatii pe care omul le ocomuleaza in viata sa practica. Acumulurea cunostintelor are loc prin diferite modalitati:

- Simturi – Cunostintele vin de la sensatii
- Ratiunii – Este facultatea de a intelege de a sesiza raporturile intelectuale, in acest sens ratiunea se identifica cu intelectul
- Intuitiva – Cunoasterea nemejlocita, capacitatea de a patrunde nemejlocit adevarul. Orice intuitie are un caracter de descoperire fie ca este vorba de un obiect al lumii de o ideie ori analiza unui sentiment etc.

Cunostintele pot fi impartite in doua categorii:

- Cunostinte stiintifice care se acomuleaza pe baza unui scop si pot fi argumentate in mod logic
- Cunostinte ne stiintifice – intimplatoare

Convingerile - sunt tot niste cunostinte dar se deosebesc prin cunostinte adevarate sau false. De la om la om unul considera ca cunostintele lui sunt adevarate altul ca nu, la baza formarii convingerilor stau adevarul, convingerile constitue fundamentul viziunii lumii.

Idealurile – ceea ce este perfect, model perfect, este o imagine subiectiva a ceva sau a cuiva, idealul exista numai consteinta noastra.

Valorile spirituale general umane – exprima raporturile oamenilor cu realitatea, sunt orientari care au valoare pentru toti oamenii (dreptatea, bunatatea, onestitatea, omenia, fidelitatea, etc.)

Faptele si actiunele concrete – reprezinta comportamentul oamenilor, este o forma de materializare a activitatilor umane

In functie de adincimea reflectarii in consteinta omului a lumii inconjuratoare sunt 2 forme de conceptii despre lume

- Obisnuita practica (naiva, spontana) – uneori mai este numita filosofia vietii, care se formeaza firesc, este intilnita la oamenii simpli
- Teoretico stiintifica se formeaza atunci cind este nevoie de cultura vasta, cunostinte profunde, logica puternica

Tipurile istorice de conceptii despre lume reprezinta in sine forme specifice de reprezentare a lumii precum si diferite perioade caracteristice evolutii gindirii umane. In functia de directia de dezvoltare a gindirii umane sunt cunoscute 3 tipuri de conceptii despre lume:

- Mitologica
- Religioasa
- Filosofica

Conceptia despre lumea mitologica. Mitul este legenda despre aparitia si existenta lumii, este interpretarea fantastica a lumii inconjuratoare a realitatii, mitul constitue o prima forma de explicare a lumii, a universului a lucrurilor, o explicare de natura spirituala si nu rationala. Din punct de vedere a sferelor tematice distingem:

- Mitul teogonice – se povesteste despre originea si genealogica zeilor
- Mituri cosmogonice – se incearca de a se explica aparitia sau facerea lumii
- Mituri etiologice – este o incercare de a explica cauza sau originea unor institutii a unor traditii si ceremonii.

Trasatura principala a conceptiei despre lumea mitologica este insufletirea, personificarea naturii.

Care este importanta miturilor in cultura umana ? In primul rind in mitologia pentru prima data se pun problemele interne ale gindirii umane:

- Ce este universul si care este structura lui ?
- Ce reprezinta omul si de unde provive ?

In al 2 rind mitul a jucat un rol esential in viata sociala si spirituala a societatii, a fost un mod de percepere a realitatii.

Conceptii despre lumea religioasa consta in credinta existenei unei puteri supranaturale care joaca un rol primordial in vointa universului. In natura omul observa ca totul se produce dupa anumite legi, de aici apare credinta ca exista o forta care orinduieste totul. Cuvintul religie este de origine latina de la „religio”, ceia ce inseamna legatura, a lega, a duna la un loc, adica relatiile dintre oameni, credinta, crezi, cult. Credinta religioasa a aparut in epoca paleoliticului (secolele de piatra) adica cu 40-50mii de ani in urma. Trasatura principala a conceptii religioase despre lume este credinta in dogmele religioase. Dogma – ceea ce este crezut, si nu are nevoie de argumentat. Exista 2 tipuri de credinte religioase:

- Monoteista – credinta intr-o singura devinitate
- Politeista – credinta in mai multe devinitati

Religiile mondiale :

- Budismul (500mln) – a aparut in India la hotar cu Nepal, in secolul 6 i.e., intemiitor a fost Buddha Sakia Muni
- Crestinismul (1mlrd) – a aparut in secolul 1 in Imperiul Roman (orientul apropiat), se divizeaza in trei ramuri : Catolicism (580mln), Ortodoxism (80mln), Protestantism (340mln).
- Islamul (800mln) – este cea mai tinara religie monoteista a aparut la Mekka in Arabia in sec. 7. Este mesajul lui dumnezeu relevat profetului Mahomed prin intermediul arhanghelului Grabiil (Suniti 730mln)
- Iudaismul (mozaism) (10mln) – este religia evreilor a aparut in sec. 7 i.e. Credinta in dumnezeu si in mesia. Dumnezeu la ei este numit Jahve, doctrina religioasa este vechiul testament si Talmudul (comentarii la vechiul testament)
- Hinduismul (700mln) – este cunoscuta de circa 40 de secole, astazi are cei mai multi adepti in India (circa 74% din populatie)

Conceptia filosofica despre lume

Este cea mai superioara forma de reprezentare a lumii, se bazeaza pe cunostinte generale, teoretico stiintifice, argumentate in mod logic.

Conceptia despre lumea filosofica avind un caracter teoretic nu numai proclama anumite principii, dar le demonstreaza, le fundamenteaza, le deduce in mod logic. Ca conceptii despre lume filosofia si religia au puncte de tangenta, ambele au la origine aspectele naturale ale spiritului uman, ambele incearca sa explice tainele universului si sa exercite influenta asupra consteintei umane.

Totodata exista si deosebiri, prin filosofie se incearca se cauta, anumite raporturi iar prin religie se cauta de a se inlatura anumite dureri.

Filosofia ca stiinta. Obiectul ei de studiu si functiile

Filosofia a parcurs o cale lunga, ea apare concomintent in trei centre culturale antice India, China, Grecia ca forma a consteintei sociale filosofia apare in secolul 7 i.e. Cuvintul filosofia provine de la 2 cuvinte grecesti phyleos – dragoste, si sofia – intelepciune. De ce

anume dragostea de filosofie? ce este filosofia insusi? Pitagora este primul care se numeste filosof, termenul filosofie il intilnim la Pitagora. Socrate spunea ca filosofia este o cunoastere indreptata spre om, Platon mentiona ca filosofia este o indeletnicire a activitatii umane (este cel mai pretios bun ce a fost lansat muritorilor de catre zei) tot Platon pentru prima data a evedentiat filosofia este o stiinta deosebita. Aristotel mentiona ca filosofia este stiinta stiintelor sau doamna stiintelor. Heigel a aratat ca filosofia este floarea cea mai inalta a unei culturi, stiinta stiintelor sau regina stiintelor.

Filosofia este o stiinta generala teoretica care studiaza principiile fundamentale ale existentei prin intermediul carora lumea este interpretata ca un tot intreg.

Notiunea de principiu – idee conducatoare, idee fundamentala a unei stiinte. Obiectul de studiu a filosofiei are un caracter istoric, modul de lamurire este diferit la diferite perioade pe cind principiile ramin aceleasi.

Principiile fundamentale ale filosofiei sunt:

- Unicitatii lumii – este o lege universala, lumea este unica, este totul.
- Principiul unitatii lumii – tot o lege universala, lumea si tot ce exista se manifesta ca un tot intreg
- Principiul dezvoltarii – lumea si tot ce exista in ea este supusa princpiului dezvoltarii
- Principiul cauzalitatii lumii – tot ce exista are o cauza, nimic nu se intimpla fara motiv
- Principiul idealitatii lumii – lumea si tot ce exista este o manifestare a sa ideala
- Principiul materialitatii lumii – existenta lumii nu este alt ceva de cit o manifestare a sa materiala
- Principiul unitatii contrariilor – lumea si tot ce exista in ea se manifesta ca o unitate a contrariilor (nu sunt contrarii fara unitate) si nu exista unitate fara contrarii

Ca forma a consteintii sociale filosofia are un limbaj al sau din mai multe notiuni teoretice si abstracte care se numesc categorii filosofice. Cele mai importante sunt:

- Existenta este ceia ce exista, a spune despre un lucru ca exista inseamna ai afirma realitatea, existenta nu se demonstreaza ea se simte
- Non existenta cea ce nu exista na existat si nu poate exista niciodata
- Fiinta desemneaza tot ce este activ si viu
- Realitatea desemneaza numai ceia ce exista in prezent si dezvolta in mod real
- Materia desemneaza tot ceia ce are loc in mod obiectiv, independent de loc si gindirea lui
- Constiinta desemeaza ceia ce exista in gindirea umana se dezvolta paralel cu memoria si reflectarea de sine
- Suflet este o forma de existenta ne materiala ideala care isi gaseste manifestare in trup
- Spirit este o forma de existenta ideala care isi gaseste manifestare in afara trupui. Notiunea de spirit este mai larga de cit cea de suflet deoarece poate desemna in acelasi timp atit principiul vietii cit fi principiul gindirii

Filosofia are mai multe domenii care o reprezinta:

- Ontologia este teoria generala a existentei
- Gmoseologia este teoria generala a cunoasterii
- Axiologia est teoria generala a valorilor umane
- Praxiologia este teoria generala a activitatilor, actiunilor efeciente umane

In studiul sau filosofia foloseste mai multe metode filosofice de interpretare a lumii:

Metafizica – dincolo de natura, ceia ce nu putem vedea dar gindi. Este o interpretare a lumii pe baza unor idei, trateaza lumea in mod izolat, nu admite existenta dezvoltarii transformarii si miscarii. Explica miscarea prin cauze externe, prin interventia unei forte naturale.

Dealectica (provine de la grecescu dealecticos – dialog) este opusa metafizicii, lumea este

interpretata in permanenta miscare, dezvoltare, transformare, schimbare. Miscarea lumii are la baza o cauza interna. Aristotel si Platon se considerau inventator al dialecticii pe Zenon din Eleea.

Exista mai multe stiinte filosofice:

- Logica este stiinta despre gindire, cerceteaza legile si formele gindirii corecte
- Etica este stiinta care trateaza principiile morale
- Estetica este stiinta care trateaza arta diferite genuri artistice, frumosul si sentimentul pe care acesta il genereaza in om precum si comicul tragicul

Filosofii stiintifice:

- Filosofia istoriei
- Filosofia dreptului
- Filosofia matematicii
- Filosofia tehnici
- Filosofia culturii
- Filosofia vietii

In realizarea practica a filosofiei sunt prezente mai multe functii pe care filosofia le foloseste:

- Functia metodologica traseaza caile generale de cunoastere de actiune, fundamentind teoretic metodele principale de cercetare pentru diferite stiinte.
- Functia conceptuala constitue un sistem de idei inchegate notiuni si teorii determinate referitor la realitate
- Functia gnosiologica abordeaza anumite probleme ale cunoasterii. Formeaza viziunii asupra lumii omului societatii naturii
- Functia axiologica propune diferite criterii valorice pentru alege varianta corecta pentru om a diferitor posibilitati de actiune.
- Functia praxiologica arata rolul social pe care il are sociologia, realizarea practica a conceptelor teoriilor fi valorilor morale

Problema fundamentala a filosofiei si aspectele ei

Principalele probleme ale filosofiei sunt:

- Ce prezinta universul, care este originea lui?
- Originea omului si locul lui in natura?
- Ce este fericirea?

Toate aceste probleme in ultima instanta se reduc la una singura numita problema fundamentala a filosofiei. Marea problema fundamentala a filosofiei este problema raportului dintre materie si constiinta, dintre gindire si existenta sau raportul dintre lumea obiectiva si lumea subiectiva. Problema fundamentala a filosofiei are 2 laturi, prima latura se refera la raportul dintre materie si constiinta, ea incearca sa raspunda la intrebare: ce a fost primul, determinant in aceasta lume – materia sau constiinta? Latura a 2 se refera la raportul dintre gindire si existenta, sau raportul dintre lumea obiectiva si lumea subiectiva. La intrebarea ce este premordial gindirea sau existenta filosofia incearca sa raspunda, in raspunsul sau sunt prezente doua aspecte ontologic si gnosiologic. Gindirea este lumea subiectiva si are un aspect gnosiologic, existenta este lumea obiectiva si are un aspect ontologic. In raspunsul la intrebarea ce este premordial in lume materia sau constiinta? Dupa modul de rezolvare sau format 2 mari concepte:

- Materialismul considera ca materia este factorul primar pe cind constiinta spiritul factorul secundar. Materia este vesnica, tot ce exista in lume este materie, gindirea apare la o etapa a materiei.
- Idealismul este curentul opus materialismului considera ca lumea isi are originea si

esenta sa in natura ideala, gindirea este factorul prim, materia este factorul secundar
Dupa faptul cum se reflecta in constiinta omului conceptul spiritual idealismul este de 2 feluri:

- Idealism obiectiv – desemneaza un mod de existenta sinestatator, independent de gindire. Considera ca lumea este creata de o constiinta obiectiva adica existent in afara omului
- Idealism subiectiv ceia ce depinde de gindire, considera ca lumea este creata de constiinta omului individual, de subiectul cunoasterii

Intre idealismul subiectiv si obiectiv nu exista deosebire esentiala in privinta rezolvarii problemii fundamentale a filosofiei. Ambele pun la baza ca izvor ca faptul premordial constiinta spiritul. Dupa aspectul gnosiologic idealistii la intrebarea: poate fi cunoscuta lumea? Au aparut 2 conceptii filosofice:

- Gnosticism considera ca aceasta lume poate fi cunoscuta dar ea este de natura spirituala
- Agnosticism considera ca lumea nu poate fi cunoscuta (total sau partial)

Tema: Filosofia in orientul antic

- Filosofia in India antica
- Scolile filosofice in India antica
- Gindirea filosofica in China antica
- Scolile filosofice in China antica

Filosofia in India antica

Aparitia si dezvoltatrea gindirii filosofice in India antica isi are specificul sau si anume, corelatia strinsa dintre gindirea religioasa si reflectia filosofica. In India antica primii filosofi au fost in acelasi timp si preoti, datorita acestui fapt gindirea filosofica indiana antica a fost o teosofie, adica combinare dintre gindirea rationala si credinta mistica (religioasa). Indienii numeau filosofia lor Arya. Primele izvoare teoretice ale gindirii filosofice indiene erau reprezentate de literatura vedica, alcatuita dintr-un sir de carti numite vede (din limba sauscrita vede inseamna stiinta, cunoastere). Vedele cuprind diferite scriiri religioase care constitue cartea sfinta a indienilor. Cercetarile istorice au demonstrat ca aceasta carte sfinta sa format pe parcursul a 9 secole. In vede se gasesc pe scurt teorii si dogme religioase slujbe sfinte, rugaciuni, descintice, proverbe si invataturi morale. Aceste carti erau pastrate in taina, access la ele aveau numai preotii. Europenii (englezii) au dat de ele de abea pe la mijocul secolului 19.
Intreaga literatura vedica se imparte in citeva grupe de texte:

- Samhitul care este constituit din patru parti
  - Sama Veda este cartea melodiilor
  - Rig Veda este cartea imnurilor
  - Atman Veda este cartea descintecelor
  - Iadjur Veda este cartea invocatiilor de sacrificiu
- Brahmanul sunt comentarii ale vedelor scrise de preotii brahmani (atit samhitul cit si brahmanul sunt niste carti religioase)
- Upanisadele disemeaza la inceput asezarea elevului linga invatatorul sau pentru o comunicare intima. Invatatura se transmitea prin forma orala, acestea erau primele manuale, sunt cu caracter filosofic. Upanisadele au aparut in sec 7 i.e. ca o continuare a brahmanilor conform traditiei se cunosc 108 upanisade.

Upanisadele sunt primele carti de filosofie in ele gasim un sir de idei:

- Despre geneza universului
- Despre substanta universala

In imnul lui Nasadin intilnim idea despre geneza universului, in ea se scrie „In starea cea mai initiala si simpla fiinta reprezinta ceva unitar amorf (moale) si nedezmembrat, lipsit de continut complet” si in sensul acesta nu se poate spune nici ca exista nici ca nu exista. Atunci na existat nici fiinta nici neantul (nimic), na existat nici cerul nici pamintul, nici spatiul aerian deasupra lui, primul impuls al diferentierii lumii a fost dorinta. Unitar sub influenta ei se imparte in parti contradictorii:

- Fiiinta si neant
- Sus, jos
- Zi, noapte
- Moarte, eternitate

A doua ideie a vedelor este problema substantei adica care este suportul acestei lumii din care apar lucrurile si tot ce exista in vede se considera ca substanta universala este activa, aceasta idee se imparte in 4 notiuni:

- Prajapati – inseamna ca exista un stramos a universului care a stat la baza acestei lumi, din el a aparut toate fiintele si lucrurile prin sacrificarea lui
- Scamblu (support sprijin) – indienii considerau ca tot ce exista in lume are nevoie de un sprijin, nimic nu poate exista de sinestatator, dar exista un suport universal care este numit Scamfi – suportul suporturilor
- Prana (respiratie) – este o inergie universala care sustine viata, ea vine din respiratie, aceasta energie este in acelasi timp si brahma, defapt ceia ce inseamna dumnezeu. De acea in prezet toate scolile indiene vor atrage atentia asupra respiratiei.

Gindirea filosofica in India antica se bazeaza pe teoria metempsihozii sau teoria reincarnarii transmigrarii sufletelor. La indieni natura vie este insufletita, teoria are citeva idei: Trupul moare, sufletul nu moare, indienii considerau ca sufletul este vesnic si el trece dintr-un corp in altul. In genere procesul de obiectivare a sufletului intr-un corp este considerat suferinta de aceea toate teoriile indiene sunt indreptate spre eliberarea sufletului din corp. Corpul este considerat ca o inchisoare a sufletului, deci a salva sufletul inseamna a parasi corpul. Procesul de transmigrare a sufletului dintr-un corp in altul este explicat cu ajutorul a urmatoarelor categorii filosofice:

- Brahman – este categorie filosofica care desemneaza principiul unic de creator a lumii, este cauza a tot ce exista, acesta este F.S. - forta activa ce care ne apropiem la rugaciune. El se evedentiaza in 3 persoane (sfinta treime) : Brahma (creatorul), Visnul (ocrotitorul), Siva (distrugatorul). Brahma este sprijinul universal considerat sufletul universului el este vesnic. Acest principiu noi il putem cunoaste numai in noi insine, in suflet, in Atman
- Atman – este sufletul individual
- Samsara – este legea succesiunii vietii se refera numai la Atman, presupune trecerea sufletului dintr-un corp in altul. Samsara in traducere inseamna ratacire
- Mocsa – este procesul de iesire din cercul samsarei
- Karma – este o lege universala mai numita soarta ce rasplateste sufletul dupa merit in dependenta de comportarea lui in viata precedenta

Ce inseamna eliberarea sufletului ? Conform filosofiei indiene antice eliberarea sufletului inseamna eliberarea de sub legile Samsarei si Karmanului si contopirea lui Atman cu Brahma. Pentru aceasta trebuie de a nu ne limita numai la citirea cartilor, intelegerea si scriirea lor ci la realizarea depasirii de sine prin rugaciuni meditatii un mod de viata ascetic. Punctul culminant in o asemenea eliberare este caracterizat de o stare psihica deosebita sub forma unui extaz mistic care ar capata denumirea de Nirvana. Puteau sa-si elibereze sufletul

numai preotii brahmani (extaz mistic – inseamna placeri spirituale). Aceatsa este o reincarnare pozitiva exista si reincarnare regresiva prin comportarea oamenilor – in animale in plante. Nirvana din sanscrita – evadare din durere este o stare suprema a spiritului Nirvana este viata adevarata, firicirea vesnica este o stare de repauz absolut de nefiinta, o stare de absenta in care ajunge sufletul cind nu mai este obligat la transmigrare la reincarnare.
Structura sociala a indiei antice era alcatuite din patru Kaste:

- Brahmanii (preotii) – casta superioara care se bucura de drepturi mari
- Ksatrii – elita militara politica
- Vaisii – oamenii simpli
- Sudrii – erau oamenii de jos, fara drepturi fiind tratati ca animalele (robii, prizonierii)

Cunoasterea structurii sociale ne ofera informatii despre procesul de transgrigare, Kastele erau endogame (inchise). Trecerea dintr-o kasta in alta era imposibila pentru a mentine aceasta structura sociala se impunea religia (Brahma). Gindirea filosofica indiana antica nu a cunoscut o evolutie esentiala si in prezent ea este o teosofie.

Gindirea filosofica in india antica a fost reprezentata de mai multe scoli filosofice in functie de atitudinea fata de vede, ele au fost divizate in:
Invataturi filosofice ortodoxe, care sustin si repecta vedele ele sunt:

- Samkya
    - Ioga
    - Mimansa
    - Nyaya
    - Vasesica
    - Vedenta
- Invataturi filosofice eterodoxe care nu sustin si critica vedele:
    - Budismul
    - Jainismul
    - Locayata (Carvaca sau Cearvaca)

Scolile filosofice in India antica
Sankya invata ca exista o prima cauza materiala a lumii – practici (materia, natura). La inceputul practicii a existat intr-o stare amorfa, iar transformarea ei in lumea vietatii si a lucrurilor, care se percep prin sensatii, a avut loc prin influenta a trei elemente calitative: Radjas – aspiratie, Tamas – intuneric, Sattva – claritate, in fiecare lucru in dependenta de caracterul sau predomina unul din aceste trei elemente. In Sankya se recunoaste existenta sufletului absolut, care exista in dependent de temelia materiala a lumii. El nu se observa, necatitnd la faptul ca el exista in fiecare fiinta si lucru. Samkya este un sistem filosofic dualist.

Yoga (unire, participare) intemiitorul acestui sistem a fost Pandjali (secolul 2 i.e.). Categoria principala a sistemului Yoga este citta, care primeste tuturor starilor psihice potentiale. Un alt element il constitue descrierea regulilor unui antrenament psihologic orientat. Unele trepe ale ei sunt: stapinirea de sine (Iama), stapanirea respiratiei in unele pozitii stabilite ale corpului (Usana), izolarea sentimentelor de influenta exterioara (Pratiahara), concetrarea gindului, meditarea, starea de uzurpare – eliberare de invelisul corpului.

Vaisheshika este o directie cu tendinte materialiste. Fondator: Canada (secolul 1 i.e.). Tezele principale reiese din faptul ca exista schimbari permanente, un proces vesnic ciclic de a aparitie si decadere. In acest proces exista un element stabil – atomul. Atomii poseda diferite calitati care sunt in numar de 17. Din unirea temporala a atomilor apar lucrurile sufletite si neinsufletite, astfel renasterea este rezultatul unei permanente si al separarii atomilor.

Nyaya (regula, rationament). Fondatorul sistemui este socotit Asapada Gotama. Acest sistem se bazeaza pe cercetarea problemelor metafizicii pe baza logicii. In acest sistem se introduc citeva izvoare de cunoastere, care sunt:

Simtirea

Concluzia prin anologie

Demonstrarea

Nyaya a creat invatatura despre dumnezeu ca creator, ocrotitor si destrugator al lumii. Intelepciunea lui dumnezeu ii ajuta omului care poseda o vointa libera si deci are posibilitatea alegeri intre bine si rau si care prin intermediul cunoasterii prin sine si al lumii poate sa ajunga la perfectiune.

Miniasa, intemeiitoriul este socoiti Djuimini. Conform acestei invataturi unica cale de eliberare din mrejele carmei si a samsarei consta in indeplinirea coerenta a ceia ce invata vedele. Mimasa considera ca cu ajutorul teorii cunoasterii se poate ajunge nu numai la intelegerea corecta a esentei lucrurilor dar si la intelegerea unor notiuni a metafizicii fundamentale. Sufletul este substanta vesnica si infinita. El este legat de corp dar nu moare odata cu el.

Vedanta inseamna etapa de incheiere a perioadei vedice. Acest sistem neaga teza conform careia lumea este rezultatul interactiunii unor puteri metriale cu o unica realitate, din are tot reiese si recunoasterea brahma, tratind-o ca esenta sufleteasca absoluta a lumii. Conform vedantei lumea fenomenelor este numai imaginara cauza careia consta numai in nestiinta (avidia). Nestiinta duce la aceia omului lumeai se pare adevarata, iar Brahman fiinta personificata superioara.

Budismul fondatorul budismului principile Indian Sidharta Gautama 583 – 483 i.e. Numit buda adica luminatul. Buga inlatura pe brahma pe dusmanul si aparatorul brahmanilor si tagaduieste chiar existenta sufletului. In centrul invataturii lui Buda sta ideia despre patru adevaruri morale:

Ce este suferinta? Nasterea este suferinta si batrinetea si boala si moartea. Legatura cu ceia ce iubeste este suferinta, deasemenea si despartirea si despartirea de ceia ce iubesti. Daca doresti ceva si nu-l ai e suferinta

Cum se naste suferinta? Din pofta dupa placere, noutate, putere

Cum se inlatura suferinta? Prin inabusirea acelei vesnic neindestulate dorinte de fericire, iar idealul este nirvana

Care este calea spre inlaturarea suferintei? Este credinta dreapta gindire, vorbirea, viata, hotarirea, nazuinta si concentrarea dreapta.

Jainismul intemeiitorul jainismului a fost predicatorul Vardhamana, mai apoi numita Mahovita so Yina. Reprezentantii jainismului cred ca omul cu ajutorul esentei sale sufletesti poate controla esenta materia si o poate conduce. Numai omul singur hotaraste ce este bine si rau. Dumnezeu este doar sufletul care cinda a trait intr-un cord material si sa eliberat din mrejele carmei. In conceptia jainista Dumnezeu nu este privit ca Dumnezeu, creatul sau ca Dumnezeu in treburile omenesti. Eliberarea sufletului de suf influenta carmei si a samsarei este posibila prin intermediul ascezei si infaptuirii faptelor bune. Calea eliberarii sufletului de samsara este grea. Scopul consta in eliberarea personala, deoarece omul se poate elibera numai el singur, si nimeni nu poate sa-l ajute.

Gindirea filosofica in China antica

Filosofia in China antica apare in secolul 6 i.e. Ea isi gaseste radacinele in gindirea mitilogica conform miturilor chineze lumea a aparut din haos. La inceput exista haosul din

care apare lumea mai intii Cerul apoi pamintul apoi tot ce exista pe pamint. Chinezii antici considerau ca puterea suprema in univers este cerul de care depinde totul. Cerul desemneaza ordinea si armonia care domneste in lume. Cerul nu era personificat, imparatul era fiul cerului cu puteri supreme:

- Era primul preot in stat
- Era stapinul pamintului
- Era primul administrator
- Lui i se aduceau sacrificii de care dependea totul pe parcursul anului (roada, bunastarea, sanatatea)

Aceste idei isi gasesc manifestare in principalele carti ale spiritualitatii chineze antice. Erau cunoscute de toti oamenii carturari, erau 5 la numar:

- Cartea istoriei (secolul 10), o culegere de documente, descrierea a evenimentelor istorice
- Cartea cintecelor (secolele 11-6), o culegere de poezii populare, o descriere a aparitiei triburilor si lucrurilor
- Cartea ritualilor (secolele 6 – 1 i.e.) o descriere a institutii politice, a ritualelor politice si religioase a normelor activitatii sociale
- Cartea primaverii si a toamnei (secolul 6 i.e.) este o istorie a statului Chinez Lu (secolul 6 – 7).
- Cartea schimbarilor (secolele 12 – 6 i.e.) este o culegere de texte cu caracter filosofic, aici sunt primele reprezentari despre lume si om in filosifia chineza. Ideiile principale ale cartilor sunt:
    - Exista o lege universala suprema in univers careia i se supune totul. Aceasta lege mai este numita calea (Dao)
    - Exista 2 puteri universale mai numite particole Yang si Yni. Aceste particole i-au parte la geneza universului ele alcatuiesc toate lucrurile existente. In dependenta de cantitatea lor la om de exemplu, poate fi explicata sanatatea si boala lui. Yang este particula masculina exprima idea de pozitiv, de actiune, de luminos, este principiul alb analog cu cerul, soarele, caldul, uscatul. Yni este de natura femenina exprima idea de negativ, pasiv, obscur, principiul negru analog cu intunericul, pamintul, luna, recele, umedul.

Scolile filosofice in China antica (6 scoli)

- Natur filosofica
- Confucianista
- Moista
- Legista
- Daoista
- Nominalista

<u>Scoala natur filosofica</u>. Aceasta scoala presupune ca initial a existat o ingremadire nebuloasa de substante cu caracter uniform, compusa din particule materiale. Chinezii au numit-o tai-ti, adica o masa alcatuita din particule de materie numite ti. Particulele sunt de 2 feluri, unele cu caracter pozitiv si se numesc ian-ti, iar altele cu caracter negativ si se numesc in-ti. Ca urmare a ciocnirii acestor particule materiale apare lumea cunoscuta de noi.

„Ian” exprima idea de pozitiv si totodata de actiune. „In” exprima idea de pasiv. Ian expreima idea de luimnos , in idea de obscur. Ian simbolizeaza cerul, In – pamintul, Ian simbolizeaza elementul masculin, In – elementul femenin.

Alternanta dintre Ian si In se numeste dao, adica cale, drum si aceasta cale o urmeaza toate lucrurile.

Confucianismul. Intemeitorul a fost Cun-Fu-Tze sau Confucius (551- 479 i.e.). Initial in invatamintele lui Confucius este conceptia „cerului” si ordonarea cereasca. Cerul este o parte a naturii, dar si o putere spirituala superioara care determina si natura si omul. Cerul supravegheaza mersul lucrurilor de pe pamint, are grija de dreptate, este insusi soarta.

Confucianismul a font o invatatura in centrul careia se afla drepturile omului,a eticii si a moralei, a vietii familiei si conducerii statului . Confucius atrage atentia asupra educatiei omului in spiritul stimei se respectarii celor din jur si fata de societate.

Confucius a elaborat conceptia omului ideal – barbatului nobil, pozitia care poate fi atinsa nu prin starea sociala, ci prin educatia calitatilor inalte morale si culturale. Omul nobil trebuie ssa dispuna de asa calitati umanismul, omenia, iubirea fata de oameni. Aceste calitati se respecta prin justetea, credinta si senciritate.

Comportarea unui barbat nobil trebuie sa se bazeze pe reciprocitate, omenie, care sunt componentele legii „dao”

Scoala moistilor

Intemitorul acestei scoli a fost Aio Di (479 – 391 i.e.). El pune la baza conceptiei sale filosofice idea despre iubirea generala si prosperare, a profitulu reciproc.

Invatatura moistilor este opusa invataturii lui Confucius. Moistii neaga conceptia confuciana despre rolul soartei in viata omului. Oamenii sunt datori sa se iubeasca unii pe altii. Cauza tuturor dezamagirilor consta in lipsa unei iubiri generale. Reprezentantii moismului socot ca fata de traditii trebuie de atirnat critic, deoarece ca in traditiile trecului exista si elemente negative.

Invatatura moista abordeaza si unele probleme ce tin de teoria cunoasterii. Cunoasterea are loc prin intermediul contactului senzitiv cu realitatea, cit si pe calea intelegerii a ceea ce a fost perceput prin intermediul simturilor.

Scoala nominalistilor

Scoala nominalistilor (350 – 250 i.e.) a fost curentul filozofic care s-a orientat spre rezolvarea problemelor ce tin de limbajul exprimarii realitatii. Reprezentantii acestei scolii au cercetat relatiile dintre lucruri si insasi exprimarea acestor realitati, iar pe urma corespunderea rationamentelor si denumirilor lucrurilor. Ginditorii acestei scoli atrageau atentia asupra necesitatii lamuririi denumirii lucrurilor reiesind din insusi lucruri, si nu pe baza numai a unor semne senzitive.

Tema: Gindirea filosofica a Greciei antice

- Caracteristica generala
- Filosofia in perioada preclasica
- Filosofia in perioda clasica
- Filosofia in perioada post clasica

Caracteristica generala

Gindirea filosofica a Greciei antice se deosebeste esential de gindirea filosofica a orientului antic fiindca de la primele manifistari ea a fost o gindire libera de sinestatatoare o gindire rationala despre lume ca un tot intreg.

Filosofia in Grecia apare in perioada cind gindirea se elibereaza de sub influenta religiei deci mentionam inca o data ca gindirea filosofica in grecia antica:

- Nu a fost influentata nici de gindirea religioasa nici de mitica
- Se formeaza ca un mod de gindire rationala

Care au fost cauzele, primizele formarii unui astfel mod de gindire? Filosofia in Grecia

nu apare intimplator specificul aparitiei filosofiei grecesti poate fi lamurit prin intermediul al numitor premise de ordin social, economic si spiritual cu caracter obiectiv si subiectiv.
Premisele obiective:

- Dezvoltarea economica relativ avansata a Greciei si coloniilor grecesti
- Calitatile inascute ale grecilor (ceea ce tine de natura lor: a) Inteligenta, b) Simtul si viziunea plastica a realitatii, c) Dorul de libertate, d) Naturaletea si spiritul armoniei
- Credinta religioasa, Grecii practicau o religie politeista
- Libertatea politica – existau polisuri adica orase cetati aparte fiecare cu administratia si legile lor cu o viata politica independenta
- Asezarea geografica a Greciei si coloniilor grecesti in apropierea centrelor culturale orientale antice de unde grecii au preluat unele manifestari spirituale unele cunostinte

Primisele subiective:

- Teogoniile – texte care vorbesc despre aparitia sau originea devinitatii
- Cosmogoniile – texte care vorbesc despre originea universului
- Orhismele – texte care vorbesc despre originea, vesnicia si mintuirea sufletului

Dezvoltarea gindirii filosofice in Grecia si Roma antica are loc in perioada cuprinsa intre sfirsitul secolului 7 i.e. - secolul 6. Aceasta perioada mare, in dependenta de probleme filosofice abordate este divizata in urmatoarele perioade mai mici:

- Perioada preclasica (cosmologica) sf. sec. 7 i.e. – sec. 5 i.e. - este perioada aparitiei si formarii primelor invataturi folosofice, problema principala este problema <u>originii si esentii lumii</u>
- Perioada clasica (antropologica) sf. sec. 5 i.e. – sec 4 i.e., anul 322 – este perioada unificarii si sistematizarii conceptiilor filosofice, problema principala este problema existentei umane
- Perioada post clasica (elenista) sf. sec 4 i.e. - sec 6 – este perioada aplicarii in viata a conceptiilor filosofice. Problema principala problema filosofica a <u>existentei morale a omului</u>

Filosofia in perioada preclasica

Din perioada cind apar primele invataturi filosofice grecesti informatii sau pastrat foarte putine numai unele fragmente. Ele se refera la natura la univers, primii filosofi au fost fizicieni, cosmologi, fiind preocupati de cercetarea naturii a cosmosului a universului in general. Ei cautau sa raspunda la intrebarile ce este universul din ce a fost el creat, care este substanta premordiala a lumii etc.

a) Scoala din Milet, Filosofia greaca incepe isi are originea la milet la sf. sec. 7 i.e. Scoala din milet are ca reprezentanti pe urmatorii ginditori: Thales, Anaximandru, Axaximene. Cetatea Milet este asezata pe tarmul asiei mici al marii Ioniei (azi Turcia), Ionia este patria lui Homer. Miletul este leaganul culturii grecesti, Ionienii au dat greciei primele invataturi, primele stiinte. Pentru prima data in invatatura acestei scoli este formulata prima problema filosofica si anume, originea si esenta lumii. Primii filosofi au incercat sa lamureasca originea lumii reiesind din unitatea acesteia reprezentata printr-un principiu fundamental, sub aspect de substanta primordiala a lumii. In general filosofia greaca incepe cu un sir de notiuni si principii care pot lamuri de sinestatator realitatea. Notiunea de substanta care este prima notiune filosofica la greci a facut o revolutie in filosofie, ea devine <u>categoria fundamentala a cunoasterii stiintiifice a reflectarii teoretice a concretului</u>. Pentru prima data aceasta notiune a fost folosita de primul filosof grec Thales nascut la Milet (625 – 545). Thales este considerat intemiitorul scolii din Milet, a fost astronom si mare matematician. In viziunea lui Thales lumea este unitate care a aparut dintr-o substanta primordiala care este apa – elementul premordial al intregii naturi, apa este idea unei umezelii, tot ce apare este din umezeala. El spunea ca totul apare din apa si in apa se descompune, apa este o substanta vesnica concluzia lui

Thales este exprimata prin urmatoare cuvinte: „Totul provine din apa si in apa se descompune”. Considera ca pamintul are forma de disc si pluteste pe apa ca o bucata de lemn. Dar apa nu era conceputa de Thales numai ca un fenomen fizic, ginditorul considera ca apa are un carcater divin supranatural, la intrebarea ce este divinul Thales raspunde: „Ceia ce nu are inceput si sfirsit” el considera divinitatea ca ratiunea universului. Importanta filosofiei lui Thales consta in faptul ca el primul a pus intrebarea: „Ce este totul?”, incercind sa deie o descriere o explicare rationala a lumii.

Un alt reprezentant al scolii din Milet a fost Anaximandru, este discicolul si succesorul lui Thales, a fost astronom, geolog, matematician si medic. Principala lucrarea despre natura din care sa pastrat doar un fragment. A studiat aceiasi problema, problema substantei. Anaximandru considera ca spatiul intial a fost umplut cu substanta, dar spre deosebire de Thales ca substanta primara nu poate fi apa si nici un alt element cunoscut. Substanta primara nu poate avea forma concreta, i-a trebuie sa fie o substanta fara forma care nu poate fi vazuta dar numai gindita. Anaximandru numeste aceasta substanta „apeiron”. Este o substanta fara forma, limite, masura ori difinitie, este vesnica si se afla in miscare. Initial ateironul a fost fierbinte cu timpul el sa racit din care au aparut cerurile si toate lumile, pamintul, aerul, focus si apa. Explica lumea prin separarea contrariilor (uscat – umed, cald – rece, mare – mic). Orice nastere este o separare a contrariilor orice moarte este reunirea lor in infinit. Astfel din imibinarile uscat – umed apare pamintul, uscat – fierbinte apare focul, umed – rece : apare apa, umed – fierbinte apare aerul. Deci in conceptia abordata si aparitia ei este explicata de pe pozitii materialiste pentru Anaximandru zeii nu exista.

Ultimul reprezentant a scolii Anaximee (585 – 525) – descicol a lui Anaximandru nu sa pastrat nici una din lucrarile sale. Il cunoastem din scrisorile lui Diogene Laertios. Anaximene il concretizeaza pe Anaximandru, pune intrebarea cum poate sa apara lumea din ceia ce nu poate fi vazut? Considera la originea luimii in calitate de substanta aerul. Deoarece aerul este sursa intregii vietii de miscarea aerului depinde existenta lumii, dezvoltarea ei anume aerul poate explica cum apar si dispar lucrurile. Principalele insusiri ale aerului dupa anaximene sunt sunt de doua calitati:

- Raritierea (delatarea)
- Condensarea

Dupa parerea lui la condensarea aerului apar corpurile solide iar la delatarea aerului apar lucrurile lechide si gazoase. Pentru acest ginditor pamintul este plat ca o masa si sprijina pe aer, iar corpurile ceresti se misca in jurul pamintului.
Astfel invatura scolii din milet are urmatoarele caracteristici:

- Este o filosofie naiva materialista deorece incearca in mod naiv sa lamureasca originea si esenta lumii dintr-o substanta materiala
- Este o filosofie monista deorece se bazeaza pe un singur principiu
- Este o filosofie hilozoista deorece lumea precum si substanta premordiala este insufletita

b) Pitagora si pitagoricienii – invatatura lui Pitagora este o incercare de a aplica teoria numerilor la realitate. Dupa pitagora principiul unic si substratul lucrurilor este numarul care desemneaza armonia ce domneste in relatiile dintre lucruri . La Pitagora numarul este atit materia cit si sensul cosmosului. La Pitagora toate numerele apar din numarul 1. 1 este unitatea sustine ca par si impar in suma produc unitatea iar aceasta unitate produce numarul care este izvorul tuturor lucrurilor. Dupa cum mentioneaza Aristotel pitagoricienii atribuiau lucrurilor numere concrete de exemplu: casatoria era numarul 5 deorece este suma lui 3(barbatul) + 2(femeia), 7 – era prilejul fovorabil. Numarul 10 zece era cel mai nesavirsit numarul, numar sacru si era suma primelor patru numere intregi. Simboliza desavirsirea, perfectiunea la pitagoricieni acest numar coincidea cu universul. In invatatura lui Pitagora avea un caracter mistic si religios in baza faptului ca deviniza numerele si lumea. Un alt

aspect in filosofia lui Pitagora era invatatura despre suflet bazata pe teoria metempsihozei, considerat ca sufletul este nemuritor vesnic si migreaza in alte fiinte vii dupa anumite intervale de timp. Conform invataturii lui Pitagora cunoastea adevarata a lumii se datoreste dragostei de intelepciunii.

In Grecia antica a existat doua punte de vedere asupra miscarii asupra schimbarii si devinirii:

- Primul este punctul de vedere dinamic care spune natura este in miscare in schimbare vesnica transformare, este sustinut de Heraclit
- Al doilea este punctul de vedere static care spunea ca realitatea este intotdeauna statica, nemiscatoare nu se shimba, este sustinut de scoala din Eleia

In filosofie este foarte important notiunea de miscare pentru ca anume ea ne permite sa intelegem dece realitatea este tot timpul alta, de ce exista cicluri in schimbarea, lucrurile apar si dispar. Primul care a pus in discutia aceasta problema a fost Heraclit.

c) Heraclit din Efes (540 – 480/470 i.e.). Heraclit a elaborat o invatatura filosofica despre natura monista si hilozoista el sustinea ca lumea nu a fost creata dar a existat dintotdeauna, ca si filosofii scolii din Milet considera ca obiectele fenomenele naturii au aparut dintr-o substanta primara. Daca aceasta substanta nu este apa, Apeironul sau Aerul ci focul care desemneaza miscarea din foc a aparut lumea in ansamblu toate lucrurile chiar si sufletele.

Insa focul la Heraclit nu este o substanta obisnuita ci este miscare in viziunea sa lumea si tot ce exista in ea se afla intr-o vesnica miscare, schimbare si transformare. Devinirea este permanenta. Maxima sa „pantarey” (totul curge), ziua devine noapte ceia ce este viu moare. In natura totul se schimba, totul curge, nimic nu sta pe loc.

Heraclit spunea ca universul este un foc vesnic viu pe masura se aprinde si pe masura se stinge, anume in rezultatul acestei arderi apar si dispar lucrurile.

Deci la Heraclit focul este o eterna miscare dar aceasta miscare nu este haotica ci este ordonata si armonioasa care asculta de o lege universala numita Logos sau ratiunea universala.

Viata naturii constitue un neintrerupt proces de miscare. Dupa Heraclit izvorul miscarii este lupta contrariilor. Orice lucru reprezinta in sine o unitate de contrarii, in orice lucruri avem de afaceri cu doua contrarii sau parti opuse: Unda, Unu. Aceste parti reprezinta urmatoarele: frigul devine cald, caldul frig, umedul uscat, uscatul umed, iarna vara, bine rau, existenta non-existenta. Fiecare din contrarii traieste datorita existentei contrariului sau, „Intr-u cit totul schimbinduse ne intrerupt se reinoiste, nu po-ti intra de doua ori in acelasi riu curgator a doua oara va fi o alta apa”.

Heraclit spunea ca sufletele sunt si ele foc, ca caldura din noi este focul schinteia. Heraclit considera somnul trezireaa si moartea sunt legate de gradul de inflacarare a sufletului.

Heraclit a fost preocupat si de problema gnosiologica. A vorbit despre rolul cunoasterii senzoriale si rationale. In problema cunoasterii Heraclit pune la baza senzatiile. Insa era convins ca simturile sunt imperfecte deseori ne inseala. Cunoasterea adevarata depinde numai de ratiune a carei forma superioara este intelepciunea. Numai gindirea aduce la intelepciune.

Heraclit a fost primul care a pus in discutie problema dialecticii el a fost un dialectician si prin aceasta a intrat in istoria filosofiei.

d) Scoala din Eleea. A fost fondata de Xenofan a primit numele de la orasul Eleea o colonie in sudul Italiei unde si a avut sediul. A activat in secolele 6-5 i.e. Reprezentantii principali au fost:

- Xelofan
- Parmenide

- Zenon

Invatatura eleatilor constitue un pas nou in dezvoltarea filosofia Greciei antice la Ionieni substanta era fizica la pitagoreici matematica iar la eleati e de acum filosofica deoarece aceasta substanta reprezinta existenta. Se poate spune ca formarea filosofiei antice i-a sfirsit in scoala eleatilor deoarece anume acolo proto-filosofia devine filosofie.

Aportul principal al filosofiei eleate consta in faptul ca ca anume ei au formulat notiunea de „Fiinta” (existenta). Spre deosebire de Heraclit eleatii in invatatura lor cauta sa determine tocmai ceia ce este constant static si neschimbator. Conform acestei invataturi substanta premordiala poate fi determinata doar daca este lipsita de orice calitati si se pastreaza numai unitatea abstracta logica al lumii in forma de fiinta. Nu exista decit existenta unica infinita si neschimbatoare.

Xenofan (570 – 478 i.e.) - A fost primul reprezentant al scolii din Eleea in invatatura sa se refera in principal la credinta religioasa. El spune ca defapt credinta politeista adica religia a mai multor zeitati nu este adevarata. Ea inderidere pe cei care isi inchipuie multitudinea de zei. Spune ca oamenii si-au creat zeii dupa chipul si asemanarea lor. Considera ca defapt exista un singur dumnezeu in lume o unitate devina. Acest dumnezeu nu are chip uman si caracteristici deosebite. El exista in afara spatiului si a timpului. Deci nu are inceput si sfirsit, este vesnic nu este in miscare si schimbare nu este dar in organele senzoriale. Dumnezeu poate fi inteles doar cu ajutorul ratiunii astfel Xenofan pune temelia unei religii monoteiste.

Parmenide (540 – 450 i.e.) A fost cel mai stralucit reprezentant al scolii din Eleea. Parmenide a elaborat o invatatura constituita din doua parti:

- Calea adevarului bazata pe ratiune care ne da noua cunostinte adevarate
- Calea parerii bazata pe simturi care da omului cunostinte iluzore despre lume

Teza centrala a acestei invataturi este identitatea dintre gindire si existenta. Aceasta teza este exprimata in felul urmator: „E tot una a gindi si a fi”.

Parmenide in locul notiunii de Dumnezeu introduce notiunea de Fiinta care este o categorie filosofica si nu una religioasa. Dupa Parmenide Fiinta nu este data in organele senzoriale ea nu poate fi auzita, vazuta, pipaita. Fiinta poate inteleasa doar cu ajutorul ratiunii.

Alta facultate a fiintei este existenta. Parmenide spunea: „Fiinta exista iar neantul nu”. Neantul nu exista doarece el nu poate fi inteles. Neantul nu poate fi obiect al gindirii umane. Fiinta este unicul si primul caci multiplul si golul nu exista, deci ceia ce exista este existenta unica continua si neschimbatoare. Existenta exista iar non-exista nu exista. Negarea miscarii il face Parmenide creatorul metafizicii.

Zenon (490 – 430 i.e.) a fost elevul lui Parmenide. Invatatura sa se manifesta printr-o argumentare parodoxala a ideei despre lume. Lucrarile lui Zenon sunt in forma de dialog de aceea el este considerat intemeitorul dialectici. Ivatatura sa este indreptata impotriva multiplitatii lumii si ideiei de miscare a lumii. Zenon se foloseste de aporii (situatia este extrem de grea, ceia ce nu poate argumentat in mod logic, o problema fara solotionare, dificultatea in care se afla gindirea). Zenon a inaintat 40 de aporii din care sunt cunoscute numai 9 principale fiind trei:

- Dihotomia
- Sageata
- Achiles si broasca testoasa

Foarte important pentru invatatura scolii din Eleea este divizarea gindirii in:

- Gindire rationala, care ne da noua cunostinte adevarate si non contradictorii
- Gindire bazata pe simturi care este contradictorie si iluzorie

Astfel datorita invataturii lui Heraclit si a scolii din Eleea in Filosofie sa creat o situatie contradictorie. Heraclit spunea ca lumea se afla intr-o vesnica miscare. Pe cind scoala din Eleea considera ca lumea este statica. Aceasta situatie si-a gasit solutionare in filosofia atomista a lui Leucit si Democrit.

Leucit (500 – 440) i.e. Sa nascut in Milet emigreaza in Eleea fiind elevul lui Zenon. Dupa anul 450 pleaca in nordul greciei la Abdera (Tracia) unde infiinteaza o scoala filosofica avindul ca descicol pe Democrit. Leucit admite atit multiplicitatea cit si miscarea in viziunea sa substanta premordiala este calitativ neschimbatoare insa ea nu este unica ci multipla, deoarece toate lucrurile din lume sunt alcatuite din atomi. Din greaca atomus – (a) – negatie, tomus – devizare. Leucit a introdus in circuitul stiintific 3 otiuni noi:

- Vidul absolut
- Atomii care se misca in acest vid
- Necesitatea mecanica

Ideiile lui Leucit au fost dezvoltate de descicolul sau Democrit (460 – 370). Sa nascut in orasul Abdera. A fost unul din cei mai iruditi ginditori ai antichitatii Karl Marx la numit prima minte enciclopedica la greci. Democrit considera ca lumea este alcatuita din existenta si non-existenta. Existenta la rindul ei este alcatuita din atomi care se misca in spatiul gol in vid.

Atomii sunt invariabili sunt eterni, se afla in permanenta miscare se doesebesc unul de altul prin forma, marime, si prin legatura dintre ei. Atomii nu se pot incalzi si nu se pot raci ei nu pot fi umezi sau uscati, albi sau negri. In general atomii sunt lipsiti de orice calitati. Toate lucrurile sunt alcatuite din atomi asa cum cuvintele sunt alcatuite din litere la fel si obiectele sunt create din atomi. Aparitia si disparitia lucrurilor se datoreste agregarii (unirii) si dezagregarii atomilor. Democrit mentionana lucrurile exista obiectiv pe cind insusirile lor, calitatile exista subiectiv, astfel sunetul, culoarea, mirosul, gustul nu exista in realitate acestea depind de senzatiile umane de felul nostru de a percepe miscarea atomilor. Conform invataturii lui Democrit sunt alcatuie din atomi nu numai lucrurile materiale dar si cele nemateriale precum sufletul. El sustinea ca atomii sufletului sunt sferici si mai mobili. Dupa Democrit sufletul nu este vesnic ci muritor el piere odata cu corpul. Moartea sufletului este o dezintegrare a atomilor. Datorita ideiilor promovate Democrit este considerat intemeitorul materialismului.

Filosofia in perioda clasica

Invatatura sofistilor abordeaza problema cunoasterii. Ei au elborat o invatatura despre cunoastere conform careia asa notiuni ca adevar si eroare, drept si nedrept, bine si rau nu au o valoare obiectiva absoluta ci subiectiva si relativa.

In principiu sofistii sunt primii invatatori de filosofie, ei nu erau organizati in scoli ci activau independent. Invatau tineretul in principal cunostinte de retorica (arta de a convinge, de a cistiga) dar numai pentru bani, de acea ei deseori erau criticati. Socrate si Platon i-au dispretuit pe sofisti numindui (negustori de intelepciune) dupa cum apreciaza Aristotel sofistii au devenit negustori ai pseudo intelepciunii.

Scolile anteriore grecesti considerau ca stiinta nu are nimic cu banii, acolo unde apare interesul material nu poate fi vorba de adevar. Una din problemele de baza ale sofistilor a fost problema adevarului. Ei sustineau ca orice opinie poate fi considerata adevarata si invers falsa. Pentru sofisti nu exista un adevar general absolut. Orice pozitie slaba poate fi transformata intr-o pozitie puternica, nu pentru a cunoaste adevarul dar pentru a cistiga. Ei au luptat impotriva adevarului stiintific. Principalii sofisti au fost Protagoras si Gorgias.

Protagoras sa nascut la Abdera circa 486-410 i.e. A fost sub influenta ideelor lui Heraclit el a fondat un punct de vedere sceptic referitor la posibilitatea omului de a cunoaste lumea inconjuratoare. Pentru aceasta el a folosit teza Heraclit „panterei" totul curge. El sustinea ca nu exista un adevar absolut, exista doar opinii. Sursa intregii cunoasteri se afla in

senzatii.

Subiectul cunoasterii este in schimbare si deci perceptiile noastre nu sunt constante. Deci lucrurile nu sunt pentru toti la fel. Oamenii diferit percep lumea inconjuratoare deaccea adevarul spune el este diferit la oameni, este acela pe care il percepe fiecare (pentru mine afara este cald iar pentru altul e frig, mie mincarea imi place altuia nu).

Obiectul cunoasterii deasemenea este in schimbare pentru ca lumea este in vesnica schimbare (dimineata florile sunt frumoase, seara nu).

In tratatul (despre fiinta) Protagoras spune toate cunostintele noastre vin de la senzatii, iar senzatiile variaza de la individ la individ. Omul este masura tuturor lucrurilor, celebrul aforist omul este masura tuturor lucrurilor constitue teza principala a invataturii lui Protagoras.

Gorgias sa nascut la Leontine circa 483-393 i.e. Considera si demonstra ca de fapt nu exista adevar in general. El si-a fondat conceptia sa filosofica pe unele udei a invataturii eleatilor si in primul rind ale lui Parmenide care spunea „Fiinta exista iar neantul nu exista". Gorgias transforma aceasta teza in urmatorul enunt „Nu exista nici fiinta nu exista nici neantul" adica nu exista nimic. In opera despre ceea ce nu exista sau despre natura Gorgias afirma:

- Nimic nu exista in realitatea obiectiva
- Daca ar exista ceva atunci el nu poate fi cunoscut, e de ne inteles omului
- Daca ar putea fi cunoscut el nu poate fi exprimat, transmit altuia

Asadar conform invataturii sofistilor adevar absolut nu exista. Adevarul este reprezentat de cunostinte individuale si depind de simturile fiecarui om in parte. Astfel idea progresista acestei invataturi este idea ca timilia tuturor cunostintelor sunt simturile aceasta este o invatatura subiectivista si relativista despre cunoastere.

Filosofia in perioada clasica

In perioada clasica a filosofiei grecesti au activat asa ginditori ca Socrate, Platon, Aristotel.

Socrate 470-399 i.e. Sa nascut in familia unui sculptor si al unei moasa. Filosofia lui Socrate reprezinta un moment de rascruce in gindirea greaca si in gindirea europeana in general. Socrate este intemeitorul ontologiei umane in centrul careia este pus omul. Se spune ca Socrate a coborit filosofia din ceruri pe pamint.

Socrate este ginditorul care a elaborat o invatura orala despre om. Scopul acestei invataturi este cunoasterea adevarului moral in acest sens el critica invatatura sofistilor lui socrate ii apartin afirmatiile „eu stiu ca nu stiu nimic", „cunoastete pe tine isuti".

Calea de cunoastere a adevarului moral Socrate este dialogul. In viziunea sa adevarul se afla ascuns in sufletul omului numit : daimonion si el trebuie scos la iveala cu prin intermediul dialogului. Metoda lui Socrate se numeste maieutica si este modul logic, rational de deducere a adevarului este arta mositului ce reprezinta relatia magistru elev. Aceasta metoda are urmatoarele componente:

- Inductia – este rationament metoda de gindire cu ajutorul careia gindirea porneste de la particular si se ridica la universal
- Notiunea – este cunostinta generala ideie sau concept despre ceva
- Definitia – este operatia logica prin care se determina semnele principale continutul unei notiuni

In discutiile sale Socrate folosea si ironia (tot o metoda Socratica) el lua in deridere pe acei care considerau ca cunosc dar defapt nu stiu adevarul. In istoria filosofiei a ramas notiunea de ironie socratica. Socrate spunea „Eu stiu ca nu stiu nimic, dar altii nici atita nu stiu".

Adevarul moral la Socrate reprezinta esenta tuturor lucrurilor. Adevarul moral se bazeaza pe vertutii. Vertutiile sunt niste cunostinte rationale despre aceia ce este bine,

necesar si frumoas in relatiile dintre oameni. La Socrate vertutea este identica cu binele aceasta este marea ideie a invataturii lui. Pentru Socrate vertutea se obtine automat prin cunoastere, cel viguros este invatat iar cel vicios este un ignorant. Principala vertutea la Socrate este intelepciunea din care deriva alte vertutii ca:

- Pietatea – o vertute umana care il ajuta pe om sa iubeasca si sa stimeze zeii.
- Curajul – o vertute umana ce-i da omului cutezanta, vointa
- Dreptatea - il invata pe om cum sa se comporte fata de alti oameni
- Cumpatarea – ii da omului stapinire de sine echilibru sufletesc

Astfel la socrate adevarul moral este o cunostinta generala acceptata de toti oamenii odata si pentru totdeauna. Adevarul moral la Socrate este <u>ratiunea</u> care este una si aceasi la toti oamenii. Socrate spunea toti oamenii sunt egali, sunt frati datorita aceasi ratiuni.

<u>Platon</u> 427-347 i.e. Sa nascul la Atena in familia de aristocrati. Dupa unele surse numele adevarat a lui Platon a fost Aristocles. Numele de Platon la primit mai tirziu din cauza latimii neubisnuite a spatelui si a fruntii late. In anul 387 el infiinteaza la Atena scoala sa filosofica Academia care a existat circa 915 ani. Platon este idealist potrivit teorii sale adevarata realitate o constituie ideile care fac parte dintr-o lume aflata in afara timpului si spatiului.

Filosofia lui platon porneste de la idea socratica conform careia ratiunea, notiunea si idea reprezinta instrumentul adevarului. Platon considera ca adevarul se afla in idei, nu lucrurile, nu opiniile descriu adevarul ci ideiile. Timelia acestei invataturi este teoria ideilor.

Principalul obiect al cunoasterii si totodata principiul lumii este Idea, iar metoda prin care se ajunge la cunoasterea ideii este dialectica. Pentru Platon dialectica reprezinta miscarea gindirii de la notiunele particulare la cele generale si invers.

Astfel idea la Platon este o cunostinta rationala care are o existenta obiectiva, adica exista independent de om, exista in sine si pentru sine. La Platon ideiile exista intr-o lume deosebita, intr-o lume supranaturala, ele exista vesnic sunt neschimbatoare si sunt principiile lucrurilor. De aceea Platon evidentiaza doua lumi:

- Lumea ideilor – este o lume intimigibila, desavirsita, vesnica, este absoluta, nu depinde de timp si spatiu
- Lumea lucrurilor sensibile – este o lume schimbatoare nedesavirsita, o lume a simturilor, o lume trecatoare

Ideiile din lumea ideilor sunt niste adevaruri absolute ele alcatuiesc un sistem ierarhic unde cea mai generala cea mai desavirsita ideie este idea de bine suprem. Binele este principiul tuturor lucrurilor, este timelia existentei, el este transcendental (deasupra lumii reale).

Putem avea urmatoare schema a lumii lui Platon. Binele suprem este in acelasi timp si Demiurgul adica creatorul lumii. La Platon lumea ideilor este preaorbitoare pentru om si ea ramine necunoscuta, dar totusi exista o forta care il apropie pe om de lumea ideilor si aceasta forta este Erosul (iubirea), de aici a si aparut notiunea de iubirea platonica.

Un alt aspect filosofiei lui Platon este invatatura sa <u>despre cunoastere si despre suflet</u>. La platon cunoasterea umana are 2 niveluri:

Cunoasterea senzoriala – in rezultat primim cunostinte care numite opinii, cunostintele senzoriale descriu lucrurile care exista in realitate. Aceasta cunoastere are loc prin intermediul a 2 metode:

- Conjectiva – parere bazata pe presupuneri, o primim cind ajungem la un sens comun
- Metoda credintei – cunostintele le primim prin intermediul invatatorului

Dupa parerea lui Platon aceste cunostinte au mari neajunsuri ele nu sunt absurde nu sunt generale dar sunt relative si subiective, indoielnice

Cunoasterea intelectuala – primim cunostinte stiintifice. Exista 2 metode de acumulare a cunostintelor intelectuale:

- Rationament – se foloseste in logica si matematica atunci cind gindurile reiese unul din

altul
- Intuitia – este cunoasterea nemijlocita, directa si este considerata de Platon cel mai inalt nivel de cunoastere

Dupa Platon cunoasterea reprezinta in sine o reamintire a sufletului iar cunostintele omului sunt copii palide ale ideilor care reprezinta adevarul absolut. Astfel la Platon sufletul este o forma de existenta nemateriala, el este vesnic, este nemuritor. Sufletul inainte de a se uni cu trupul sa aflat in lumea ideilor cind sufletul se gaseste in trup el se afla ca intr-o temnita. Sufletul devine liber numai dupa moartea corpului .

Platon afirma ca exista suflet universal creat de dumnezeu si suflete de stele de oameni animale, plante. Sufletul universal poate fi bun si rau, sufletul universal pune in miscare cosmosul, iar celelalte suflete pun in miscare corpurile.

Dupa Platon exista urmatoarele componente ale sufletului:
- Ratiunea care intruchipeaza elementul devin
- Curajul – este o calitate a sufletului
- Vointa – este activitate cugetata si constienta

Ultimele 2 elemente spune Platon trebuie sa asculte de ratiune.

In legatura cu aceste idei Platon a elborat teoria statului ideal. In viziunea sa statul ideal trebuie sa aiba urmatoarele categorii sociale:
- Cirmuitorii – care trebuie sa fie filosofi deoarece la ei este dezvoltata ratiunea
- Militarii – la ei este dezvoltat curajul
- Cetatenii liberi – producatori de bunuri materiale, la ei cea mai dezvolata este vointa

Datorita ideilor promovate platon este considerat intemeitorul curentului idealist in filosofie deoarece la el Idea reprezinta principiul lumii. Idealismul lui Platon este un idealism obiectiv.

<u>Aristotel</u> (384 – 322) este cel mai mare ginditor al antichitatii. S-a nascut in orasul Stagira la nordul Greciei intr-o familie de medici. Vine la Atena si intra in academia lui Platon unde s-a gasit timp de 20 de ani dupa ce devine profesor. Din anul 342 timp de trei a fost dascalul lui Alexandru. Dupa moartea lui Filip al doilea revine la Atena infiinteaza propria sa scoala numita Lyceum unde a predat timp de 13 ani. Opera lui Aristotel este foarte vasta, a publicat lucrari de logica, fizica, stiinte naturale, psihologie, politica, etica si alte. Una din punctele de baza a Filosofiei a lui aristotel este transformarea filosofiei Socrat-o Platonice bazata pe concepte intr-o teorie care ar explica lumea fenomenelor.

Aristotel este intemeitorul si sistematizatorul rationalismului inceput de Socrate. Insa daca la Platon se evedentiaza ca principiul lumii ideile se pune in prim plan lumea ideilor atunci Aristotel elaboreaza o invatatura despre lumea reala in care traieste omul.

Aristotel a inteles ca teoria ideilor creata de Platon nu poate explica existenta. Cauza era ca Platon atesteaza lumea ideilor ca o existenta deosebita de lumea lucrurilor de lumea senzoriala. Aristotel pune problema unirii acestor 2 lumi separate de Platon.

Aristotel critica teoria ideilor deci si a filosofiei lui Platon afirmind mie prieten Platon dar mai prieten imi este adevarul. Aristotel ginditorul care face o prima clasificare a stiintelor reiesind din anumite calitati sufletesti. El evidentiaza urmatoarele stiinte:
- Stiinte teoretice - matematica, fizica, meta-fizica sau filosofia
- Stiinte practice – economia, politica, etica
- Stiinte poetice – poezia, arta

Aristotel spune ca filosofia este stiinta despre principiile fundamentale ale lumii. Invatatura sa porneste de la lamurirea a 4 <u>cauze</u> universale ale tuturor lucrurilor:
- Cauza materiala – este substratul sau materia din care sunt alcatuite lucrurile
- Cauza formala – este tiparul sau legea care determina dezvoltarea
- Cauza miscatoare – este agentul sau initiatorul procesului
- Cauza finala – scopul si rezultatul, ne vorbeste pentru ce este construit un lucru

Ca exemplu poate fi urmatoarele: nereferind la cazul papadiei, cauza materiala este saminta cauza formala este tiparul, legea de dezvoltare specifice papadiilor, cauza miscatoare este planta mama care a produs saminta, cauza finala starea de desavirsire a papadiei mature.

Ultimile trei cauze alcatuiesc un singur principiu universal si anume forma, la Aristotel forma este acea ce este ideal. Astfel filosofia lui Aristotel se intemiaza pe 2 principii:

- Materia premordiala – fara forma
- Forma pura – fara materie

Materia premordiala la Aristotel desemneaza elementul pasiv al lumii iar forma pura elementul activ. Forma pura se identifica cu demiurgul insa nu ca creator al lumii ci ca ordonator al acesteia deoarece materia premordiala exista vesnic si nu este creata de nimeni.

Asfel Aristotel promoveaza teza unitatii dintre existenta si gindire sau materie si forma. In viziunea sa fiecare lucru din lume reprezinta in sine identitatea dintre materie adica substratul material al lucrului si forma, adica esenta rationala ideala a lucrului.

Esenta rationala reprezinta idea-scop in baza caruia un lucru exista, de accea filosofia lui aristotel are un caracter teleologic.

Aristotel este considerat intemeitorul logicii, ca stiinta despre legile si formele de gindire corecte. El considera ca logica poate fi un instrument general pentru studii si pentru dobindirea cunostintelor din diferite domenii, lucrarile referitoare la logica sunt cuprinse in opera „Organon". Khant mentiona ca in logica de la Aristotel incoace nu sa mai adugat nimic nou.

Astfel Aristotel considera ca logica are anumite legi, pentru a le intelege trebuie sa le clarificam ca gindirea este alcatuita din continut si forma. Continutul gindirii intotdeuna este diferit pe cind formele gindirii sunt stabile.

Aristotel demonstreaza 3 forme principale ale gindirii:

- Notiunea – el descrie notiunea si demonstreaza ca ele sunt de diferite tipuri: universale, particulare si singulare
- Judecata – este unirea notiunelor prin afirmatie sau negatie. Aristotel evedentiaza 4 grupe de judecati:
  - Afermative si negative
  - Adevarate si false
  - Generale, particulare si singulare
  - Necesare, reale si posibile
  - Rationamentul – apare in rezultatul unei judecati (din una sau citeva judecati numite premise se deduce o judecata noua numita concluzie)
- Aristotel elaboreaza si trei legi ale gindirii logice:
- Non-contradictiei – in fiecare sistem de cunoastere 2 enunturi din care unul afirma iar celalat neaga nu pot fi ambele adevarate in acelasi timp si sub acelasi raport
- Legea identitatii – care face ca un lucru sa fie absolut asemanator cu altul
- Legea tertului exclus – conform ei din 2 enunturi cind unul neaga iar celalat afirma – unul este neaparat adevarat (soarele este un astru, a este b, soarele nu este un astru) unul este numai decit adevarat, a treia posibilitate nu este

La Aristotel cunoasterea incepe cu senzatiile dar se termina cu formele logice ale acestora, cunoasterea esentei lucrurilor este posibila cu ajutorul formelor logice de exprimare numite categorii filosofice. Aceste sunt 10 la numar:

- Substanta – ce este un lucru ?
- Cantitatea – cit este mare un lucru ?
- Calitatea – ce insusiri are un lucru ?
- Relatia – in ce relatie se afla cu alte lucruri
- Locul – unde se afla un lucru ?
- Timpul – cind exista un lucru ?

- Pozitia – in ce pozitie se afla lucru ?
- Averea – cum se comporta un lucru ?
- Pasiunea – ce influente sufera lucru ?
- Actiunea – ce actiune exercita lucru ?

Forma logica principala a cunoasterii adevarate la Aristotel este Silogismul – este o metoda logica de deducere a unor cunostinte din alte cunostinte deja stabilite. Silogismul este centrul logicei a lui Aristotel, cea mai obisnuita forma de silogism consta din trei propozitii din care sunt premize iar una este concluzia unui argument. Un silogism tipic este: Toti oamenii sunt muritori, Socrate e om, Socrate este muritor.

Un alt aspect al filosofiei lui Aristotel este invatarua sa despre om si suflet. Omul la Aristotel este studiat sub aspectul de animal politic. Omul este animal dar un animal rational. Omul este o fiinta sociala care isi manifesta esenta sa in conditiile vietii politice. Societate este naturala pentru om. In lucrarea despre suflet Aristotel evedentiaza urmatoarele tipuri de suflet:

- Sufletul vegetativ – la plante
- Suflet senzitiv – la animale (ele se orienteaza in spatiu)
- Suflet rational – se intilneste numai la om

La rindul sau sufletul rational se divizeaza in:

- Intelect pasiv – care exista inpreuna cu trupul
- Intelect activ – care exista si independent de trup

Concluzie. Aristotel a elaborat o invatatura colosala despre suflet dar nu mentioneaza daca este sufletul muritor sau nemuritor. Invatatura lui Aristotel a exercitat o influenta hotaritoare nu numai asupra gindirii filosofice din timpul sau dar asupra dezvoltarii filosofiei ulterioare in mod deosebit asupra filosofiei arabe si a filosofiei medievale.

Filosofia in perioada postclasica

Perioada postclasica este ce mai lunga si cuprinde secolul 4 i.e., secolul 6 si anul 525. In aceasta perioada vechile invataturi filosofice antice sunt imbinate in diferite moduri avind ca scop fie intimeierea unei vieti morale, fie izbavirea sufletului prin credinta in devinitate. Datorita acestui fapt problematica filosofica are un caracter moral si religios.

Deasemenea in aceasta perioda gindirea filosofica din national greceasca devine elenista cosmopolita (amestecata). Deci in greaca este nationala iar in latina este internationala. Perioada post-clasica sau mai numita elenist-o romana se divizeaza in 2 sub-perioade :

Elenista secole 4-1 i.e.

Romana secole 1-6

Odata cu extinderea imperiului roman invataturile filosofice se divizeaza in functie de interesul moral si religios, de accea au existat 2 categorii de invataturi filosofice morale, invataturi filosofice religioase. Problema centrala in perioada data este problema fericirii omului, invataturile din prima categorie cautau sa lamureasca fericirea omului in baza cunoasterii legilor naturii si eliberarea de sub necisitatea acestor legi. Invataturile filosofice din a doua categorie lamureau fericirea omului prin intermediul credintei in devinitate, argumentind ca fericirea este imposibila fara ajutorul devinitatii. Principalele invataturi filosofice morale sunt:

Epicurismul
Stoicismul
Scepticismul
Eclectismul

Epicurismul fondator a fost filosoful grec Epicur (341-270 i.e.). Dupa el sarcina principala a filosofiei este crearea stiintei despre comportarea care face ca omul sa devina fericit. Asa o stiinta poate fi creata numai daca va fi determinat locul omului in natura deacea etica trebuie sa se bazeze pe fizica sau stiinta despre natura. Astfel doctrina filosofica a lui Epicur este

alcatuita din logica, fizica si etica.

Logica este destul de simpla la epicur: totul este cunoscut prin simturi, daca exista idei generale despre lucruri acestea sunt rezultatele impresiilor anterioare. Nimic nu poate fi fondat decit printr-o perceptie care trebuie verificata pentru a fi adevarata.

Fizica in linii generale se bazeaza pe teza atomista materialista a lui Democrit ca lumea este alcatuita din atomi si vid. Etica lui epicor are un caracter empirist (bazat numai pe experienta), dupa parerea lui omul in societate se comporta asemenea unui atom el tinde spre libertate, omului ii este necesara libertatea pentru a deveni fericit. Libertatea este legata de spiritul sufletul omului. Daca sufletul este liber atunci si omul este liber.

Libertatea sufletului este legata de calmitatea sufletului pe care epicur o numeste atractie (scutit de tulburare).

In conceptia lui Epicur in calea linestii sufletesti stau dorintele noastre si frica in primul dorintele de placere.

Pentru epicur era natural ca oamenii sa tinda spre placere, la el placerea este binele suprem, dar placerile sunt diferite si epicur le rinduiste in 3 grupe:

Placeri naturale si necesare pentru viata – pe care trebuie sa le favorizam

Placeri naturale si nenecesare pentru viata pe care trebuie sa admitem

Placeri nenaturale si nenecesare pentru viata pe care trebuie sa le evitam

Pentru a fi fericit trebuie sa ne limitam cercul placerilor la prima grupa de placeri.

Epicur spunea ca omul trebuie sa se elibireze de tulburari sufletesti neliniste si frica de tot, obiect al fricii sunt zeii si frica de moarte, nu avem ce ne teme nici de una nici de alta. Trebuie sa evitam frica de zei deoarece zeii traiesc in spatiile cosmice intre hotarele celor doua lumi si nu influenteaza lumea umana. Zeii sunt diferiti, sunt eterni si blajini nu se amesteca in treburile umane lumea este influentanta de miscarea atomilor.

Trebuie eliminata si frica de moarte de moarte deorece moartea nu are nimic comun cu noi atunci cind traim cit suntem vii moartea este departe nu este cu noi iar cind moartea este cu noi nu mai existam, trebuie sa ne impacam cu acest gind. Cine stie sa debaraseze de frica fata de imprejurarile exterioare este mai fericit. Fericirea umana depinde de sanatatea corpului si de linistea sufletului.

Stoicismul

A aparut in secolul 4 i.e. la Atena fondator fiind Zenon din Citium (355-264), amploare capata la Roma, reprezentanti de baza aici au fost : Seneca, Epictet, Marc Aureliu. Stoicismul este o doctrina panteista (totul este dumnezeu) si materialista. Stoicismul se bazezea pe elemente din filosofia lui Heraclit ca si acesta ei considera ca universul este un foc vesnic care se afla in vesnica miscare si schimbare pe masura se aprinde si pe masura se stinde Din acest foc a aparut lumea, focul este indentic cu Zeus care este ratiunea universului, este adevarul acestui univers. Zeus este legea universului si consteinta universului, natura este corpul lui zeus, in natura exista legi care sunt destinul universului acest destin nu poate fi schimbat el este neclintit, el nu depinde de o alta forta decit de zeus.

Zenon mentiona ca scopul final al omului este de a trai in conformitate cu legile naturii, acesta este un ideal al adevaratului intelept. Omul trebuie sa cunoasca natura.

Stoicii abordeaza si ei problema fericii. Fericirea la ei consta in libertatea omului, omul trebuie sa se supuna legilor naturii, destinului sau si atunci el poate devini liber.

Deci firicirea omului la stoici depinde de atasamentul nostru fata de binele universal, omul trebuie sa tinda spre bine, din acest punct de vedere omul trebuie sa fie un bun cetatean al statului sa fie desciplinat, sa aiba o comportare eroica, sa tinda spre adevar, sa fie onest in comportare.

Scepticismul (a pune la indoiala)

Este o doctrina care pune la indoiala posibilitatea cunoasterii realitatii obiective, acest

curent apare in perioada crizei societatii sclavagiste fiind intemeiat de Pyrrhon reprezentant de Carneale si Timon. Filosofia scepticilor are la baza etica, ei fiind preocupati de problema moralitatii si fericirii. Pun la indoiala ca omul reflecta adecvat realitatea, natura dupa ei ramine pentru oameni un obiect necunoscut, neinteles, nu este clar ce domina in aceasta lume: necesitatea, intimplarea sau libertatea. Nu se poate spune cum sa ne comportam care sunt normele de comportare. Ei spun ca trebuie a fi mai bine sa ne abtinem de la orice rationament de la judecata pentru obtinerea linestii sufletesti. Aceasta si este scopul de a devini fericit.

Esenta filosofiei scepticilor este intemeiata prin 3 teze ale lui Timon:

Care este natura lucrurilor ? – nu putem sti

Cum sa atirnam fata de lucruri ? – sa ne retinem de la ele

Ce folos vom avea de la o anumita atirnare ? – liniste

Pyrrhon afirma ca fericirea ar consta in seninatate si impasibilitate dobindite prin obtinerea de la orice afirmatie.

Eclectismul

Este o invatatura aparte si reprezinta o imbinare mecanica a unor idei conceptii puncte de vedere frumoase din alte invataturi. Unul din cei care si-a adus contrebutia la crearea eclecticii a fost filosoful roman oratorul si omul polic Cicero Marcus Tulius (106 – 43) i.e. Cicero atrage atentia in primul rind problemelor de etica si teorie politica. In lucrarile de etica el analizeaza problema binelui suprem al virtutiilor care reprezinta unicul izvor al fericirii. Cicero cheama sa urmam natura proprie omului, omul trebuie sa tinda spre perfectiune pentru a corespunde celor 4 vertutii principale:

Intelepciunea

Dreptatea

Curajul

Cumpatarea

In teoria politica Cicero era de parerea ca cea mai buna forma de guvernare este cea amestecata, care intruneste elemente ale democratiei, aristocratiei si monarhiei. Considera ca acest deziderat este prezent in forma de guvernamint din Romei republicana (adunarea populara, senatul, consulatul)

Principalele invataturi filosofice religioase sunt:

Neopitagorismul

Neoplatonismul

Neopitagorismul il propune pe dumnezeu ca baza unica a lumii ca esenta pura, spirituala ce sta mai sus de toate contradictiile. Reprezentantul acestei invataturi este Numenis (a 2 jumatate a secolului 1). El considera in structura ierarhica a existentei locul suprem il ocupa primul dumnezeu, prima ratiune nus (minte) care este nemiscata.

Alaturi de nus coexista materia nerationala haotica si incognoscibila. Alaturi intre acestea se plaseaza demiurgul care contempleaza prima ratiune si prin ratiune tinde spre materie, a doua ratiune spre deosebire de prima este mobila creatoare aduce materia in ordine, da nastere armoniei si cosmosului. Cosmosul este al treilea dumnezeu.

Neoplatonismul a aparut in egipt la Alexandria in secolul trei dupa Hristos, fondatorul a fost Plotin 205-270. Doctrina ploteniana retine de la platon idealismul si celebra dealectica a iubirii, care permite filosofului sa se inalte pina la intuitia binelui suprem. Teza dominanta la neoplatonieni este cea a transcendentii devine. Divinitatea dupa ploteni se afla in afara lumii cu totul deasupra ei.

Plotin divizeaza lumea reala in doua parti:

Lumea ideala
Lumea materiala

Lumea ideala este alcatuita din trei niveluri:

Lumea superioara (lumea Unul) care este inceputul la tot ce exista, adevarul la tot ce exista el este, lumina si binele. Lumea Unul nu are nici gindirea nici vointa care ar presupune pluralitatea; este perfectiunea suprema despre care nu se poate spune decit ca exista. Acest Unul poate fi identificat cu dumnezeu ca creator.

Ratiunea este sediul ideilor, este acelasi Unul dar in ipostaza de contemplare

Sufletul care este o emanatie a ratiunii. Este vesnic, este viata eterna, este ratiunea umana. Ratiunea care face legatura dintre lumea materiala si lumea ideala.

Toate aceste trei ipostaze alcatuiesc substanta si fac parte din lumea binelui dar in lume exista si raul. Lumea materiala este considerata lumea inferioara lumea cea mai degradata. Lumea raului. Materia nu contine in sine nimic din lumea binelui.

Scopul omului este trecerea pe treptele fiintii de jos in sus pina la contopirea sa cu substanta adica cu binele, deci omul trebuie sa iasa din lumea materiala si sa treaca in lumea ideala.Dupa Plote omul este alcatuit din corp care apartine lumii raului si suflet care face parte din lumea binelui.

Toata filosofia lui Plotin este animata de o puternica tendinta idealista de un idealism color religios.

Tema: Filosofia mediavala

- Caracteristica generala a gindirii filosofice in epoca medievala
- Perioada patristica: Invatatura lui Aurelius Augustinus
- Perioada scolastica: Problema universaliilor
- Inflorirea scolasticii: Invatatura lui Toma Dachinov
- Decaderea scolasticii: Invatatura lui DunsScott si William Okkam

Caracteristica generala a gindirii filosofice in epoca medievala

Evul mediu in gindirea filosofica se admite ca incepe cu secolul 5 si dureaza 1000 de ani, de obicei inceputul acestei epoci este legata de caderea imperiul roman de apus in anul 476. Totodata mentionam faptul ca constituirea culturii spirituale medievale a unui nou tip de credinta religioasa si de gindire filosofica poate fi datata cu secolele 1-4. In aceasta perioada are loc o confruntare dintre invataturile filosofice antice si noua invatatura religioasa – crestinismul. Formarea crestinismului are loc in perioada cind in gindirea filosofica se dezvolta aspectele ei mistico-religioase. Acest proces este reprezentat de urmatoarele invataturi:

- Neopitagorismul
- Invatatura lui Fiilon din alexandria
- Neoplatnismul

Aceste invataturi sunt considerate izvoarele teoretice ale filosofiei medievale.

Neopitagorismul reinvie mistica greceasca a numerelor. Idea centrala a acestei invataturi este credinta intr-o singura devinitate si in minuni.

Invatatura lui Fiilon a influentat noua religie prin intermediul notiunii Logos. Filon a infaptuit o ampla sinteza a filosofiei ebraice si a filosofiei grecesti. Dupa Fiilon logosul ca ratiune suprema este in devinitate si este insasi devinitatea. Neoplatonismul a elaborat o structura ierarhica a lumii conform careia devinitatea este Fiinta suprema din care emana treptat ratiunea, sufletul si natura. Astfel la Neoplatonieni lumea formeaza urmatoarea ierarhie: In partea superioara se gasesc spiritele care nu sunt materiali in partea de jos se gaseste lumea materiala care este lipsita de suflet. In centrul lumii este omul care face legatura intre lumea spirituala si lumea materiala prin suflet el se leaga cu lumea spirituala iar prin corp cu lumea materiala.

Dupa recunoasterea crestinismului ca religie oficiala a imperiului roman in anul 313 de catre imparatul constantin. Aceste invataturi au fost interzise fiind declarate ca invataturi pagine acest eveniment a avut loc in anul 529 prin decretul imparatului Iustinian. Pentru afirmarea definitiva a crestinismului era necesar a impaca filosofia cu religia, ratiunea cu credinta. Scopul era de a dovedi ca religia crestina nu este o superstitie ci este o invatatura a lui dumnezeu adica teologie. Pe tot parcursul perioadei medievale problema centrala este raportul dintre filosofie si religie sau ratiune si credinta si unicul obiect al cunoasterii este declarat dumnezeu de acea gindirea filosofica in aceasta epoca are un caracter teocentrist.

Intemiitorul teologiei crestine este considerat Origenes din Alexandria (185-254). Sub influenta lui Fiilon el a incercat sa inlature divergentele dintre dumnezeul vechiului testament si dumnezeul noului testament. Dupa Origenes dumnezeu este unul el a creat lumea din nimic deoarece puterea si vointa lui sunt nelimitate. Dumnezeu este datatorul de legi (dupa vechiul testament) dar si tatal si Isus Hristos, mintuitorul lumii (dupa noul testament). Dumnezeu este spirit, duh adica mai presus de existenta si intelegerea rationala. Afirmatia spiritualitatii lui Dumnezeu a introdus o noua notiune si anume spirit ceia ce se deosebeste de notiunea de suflet.

Teologia crestina se intemeiaza pe urmatoarele 2 principii:

- Principiul creatiunii – este o ideie fundamentala care spune ca dumnezeu este creatorul lumii
- Principiul revelatiei (descoperii neasteptata) – Dumenezeu il ajuta pe om sa descopere lumea inconjuratoare

Filosofia sa transformat intr-o slujnica a teologiei, ea era in deservirea bisericii adica explica pe cit e posibil rational adevarurile bibliei. Religia a dominat dezvoltarea stiintei artei, culturii. Filosofia medievala se divizeaza in 2 perioade:

- Perioada patristica secolele 4-8 – este perioada activitatii parintilor bisericii care au elaborat si adoptat principalele dogme crestine. In aceasta perioda filosofia si religia sau aflat la acelasi nivel
- Perioada scolastica secolele 9-16 – este perioada aparitiei pe linga biserici si manastiri a primelor scoli unde se predau dogmele crestine. Filosofia de atunci acupa un loc inferior fata de religie si este considerata servitoare a teologiei

Perioada patristica: Invatatura lui Aurelius Augustinus

Patristica este filosofia parintilor bisericii, reprezinta o doctrina teologic-o filosofica elaborata in secolele 4-8 prin care sau pus bazele dogmaticii si cultului crestin. Ea are o romura greaca si una latina.

In perioda patristica problema principala este incercarea de a crea o teoriei filosofica a crestinismului. In crestinism locul central il ocupa personalitatea lui Dumnezeu. Crestinismul a facut trecerea de la politeism la monoteism. Cel mai de vaza reprezentantt al patristicii a fost teologul italian Aurelius Augustinus 354-430.

Bazinduse pe filosofia lui Platon Augustin a elaborat o invatatura care avea ca scop cunoasterea adevarului absolut adica pe dumnezeu. Dupa Augustin adevarul abosolut intotdeauna presupune credinta „Inteleg pentru ca sa cred”, iar credinta duce intotdeauna la ratiune „Cred pentru ca sa inteleg” deviza lui augustin este „Cred pentru ca sa pot intelege”. In scopul cunoasterii adevarului absolut Augustin Foloseste metoda filosofica a indoielii. Prin ceasta metoda el stabileste un adevar neindoielnic – existenta sufletului iar din aceasta deduce adevorul absolut adica existenta lui Dumnezeu.

Augustin punind problema existentei lui Dumnezeu spune ca el este imaterial este spirit dar este si o personalitate. El exista in 3 ipostaze dar are aceasi esenta:

- Dumnezeu tat care este creatorul
- Dumnezeu fiul – Isus Hristos sau Cuvintul lui Dumnezeu
- Dumnezeu sfintul duh care inseamna iubire

Dupa Augustin in Dumnezeu se gasesc ideiile eterne in conformitate cu care Dumnezeu a creat lumea. Aceste idei din ratiunea devina alcatuiesc logosul, adica cuvintul lui dumnezeu. Evangelia dupa Iuan spune: La inceputul spune ca la inceput a fost cuvintil si cuvintul a fost Dumnezeu. Augustin considera ca Dumnezeul este stilpul creatiunii devine el este o lume in miniatura un microcosmos in care se reflecta intreaga lumea, de acea mintuirea omului inseamna mintuirea lumii.

Sufletul la Augustin este nematerial, el este creat de dumnezeu la momentul nasterii trupului. El este nemuritor deoarece se impartaseste din ratiunea devina. Un alt aspect al filosofiei lui Auguste este invatatura despre sensul vietii omului fi fericirea lui. Dupa Augustin omul nu va cunoaste pe deplin fericirea daca nu se va opri in lumea in dumnezeu de acea viata de pe pamint este ca o pregatire prin contemplatie si dragoste nemarginita fata de dumnezeu pentru o trecere ulterioara in lumea de apoi unde si este adevarata fericire.

Perioada scolastica: Problema universaliilor

O alta directie in gindirea filosofica medievala, cea mai influenta a fost scolastica care a luat nastere in urma reformei scolare intreprinsa de Carol cel mare. Filosofia scolastica incepe in secolul 9 si se termina in secolul 16. Principala discuta a scolasticii si in general a filosofiei medievale a fost asa numita problema universaliilor, ea reprezinta in sine problema modului de existenta a notiunilor generale (ideiilor in raport cu lucrurile individuale, adica a realitatii sau non-realitatii ideiilor generale). Universalii inseamna idei universale, notiuni, care se regasesc in orice cunoastere. Problema universaliilor se reduce la urmatoarele intrebari:

- Sunt oare universaliile niste realitati desinestatatoare care exista independent de lucruri, cum considera Platon ?
- Sau ele exista in lucruri individuale cum considera Aristotel, sau ele exista dupa lucrurile individuale ?

In dependenta de raspunsul la aceste intrebari sau format urmatoarele conceptii filosofice:

Realismul – inspirata din filosofia lui Platon sustine ca notiunele generale reprezinta realitati desinestatatoare cu caracter spiritual alterior si independent de lucrurile individuale. Aceasta conceptie a fost sustinuta de biserica crestina. Realismul a fost de 2 tipuri:

- Realismul radical afirma ca universaliile inainte de lucruri in mod ideal (ca la Platon)
- Realismul moderat universaliile exista impreuna cu lucrurile (ca la Aristotel)

Conceptualismul – considera ca universaliile exista dupa lucrurile individuale exista doar in minte sub forma de constructii mentale

Nominalismul – considera ca universaliile nu exista nici inainte nici in nici dupa lucrurile individuale. Universaliile nu sunt alt ceva decit niste termeni, niste cuvinte sau nume care se aplica lucrurilor individuale, care cu adevarat si exista.

Astfel datorita problemelor universaliilor sa facut o incercare de a argumenta cu ajutorul ideiilor filosofice dogmele crestine. Totodata marea cearta a universaliilor a alimentat filosofia evolui mediului. Conceptualismul si nominalismul au fost declarate idei filosofice periculoase pentru biserica crestina.

Inflorirea scolasticii: Invatatura lui Toma Dachinov

Scopul urmarit in filosofia scolastica era impacarea religiei cu filosofia un mare rol in aceasta directie la avut calugarul dominican Toma Dachinov (1225 – 1274). Problema centrala a folosofiei sale este raportul dintre religie si filosofie dintre credinta si ratiune. Aceasta invatatura se intemeiaza pe urmatoarea ideie: Ceia ce nu poate fi dovedit cu ajutorul ratiunii nu are nevoie sa fie crezut. Credinta intervine numai acolo unde ratiunea nu ajunge. In filosofia lui Dachinov obiectul principal al cunoasterii este dumnezeu, „a cunoaste adevarul inseamna a cunoaste pe dumnezeu”, el a incercat sa argumenteze existenta lui dumnezeu cu ajutorul ratiunii formlind 5 dovezi:

- Trebuie sa existe primul motor

- Trebuie sa existe prima cauza
- Totul in lume e intimplator si necesara o substanta absolut intrebuincioasa
- Trebuie sa existe o fiinta perfecta
- Existenta rationalului in natura

Dupa dachinov tot ce exista in afara de dumnezeu este creat de el din nimic.

Dumnezeu creaza lumea si in prezent in fiecare clipa, Dumnezeu este vesnic ca o fiinta suprema absoluta si perfecta. Omul este unitatea substantiala dintre trup s suflet, iar sufletul este forma si forta trupului. Dupa Dachinov exista 3 tipuri de suflet:

- Sufletul vegetativ la plante
- Sufletul senzitiv la animale
- Sufletul rational la om

Dachinov respinge idea Platonica precum ca sufletul a preexista trupului, el se creaza in acelasi timp trup + suflet. Invatatura lui Dachinov a exercitat o influenta esentiala in gindirea filosofica, in epoca moderna apare o noua invatatura neotomism. In anul 1879 sistemul lui Dachinov a fost declarat de Papa de la Roma ca filosofie oficiala a catolicismului.

Tema: Filosofia in epoca renasterii

Dupa evul mediu urmeaza o noua perioada in istoria gindirii filosofice numita de istorici Renastere. Termenul de renastere provine din limbele Italiana si Franceza. Perioada renasterii cuprinde 2.5 secole (14 – 16 de la umanismul timpuriu de la sfirsitul secolului 14 si pina la filosofia naturii de la inceputul secolului 17. Renasterea sa manifestat la inceput Italia apoi sa raspindit in Franta, Anglia, Tarile de jos, Germania, Austria si Spania apoi i Chehia, Polonia, Ungaria si Tarile Romine. Renasterea sa manifestat ca o reinoire spirituala o reinviere a culturii, stiintei antice in deosebi acelei elene. Se spune ca perioada medievala a fost o noapte intunecoasa de 1000 de ani cind era negata stiinta, interzis modul de gindire liber pe cind in epoca renasterii omul devine liber de a gindi. Idealul renasterii devine libertatea fata de autoritatile bisericesti, libertatea in alta cultura si viata morala. Viata paminteasca a omului incepe a fi pretuita ca un bun, ca o valorea si nu ca o pregatire pentru viata de apoi. In perioada medievala problema centrala era existenta lui dumnezeu si inceputul dintre devin si lume in epoca renasterii acestei problematici i se dau un nou sens: dumnezeu este creatorul naturii iar de rind cu el este pus si omul caracterizat ca o parte componenta a naturii, astfel:

- In perioada medievala dumnezeu este spirit si traieste dincolo de lumea naturii, din lumea reala
- In epoca renasterii dumnezeu si omul se afla in aceiasi lume

O astfel de interpretare a omului a pus inceputul umanismului care este principala trasatura a gindirii filosofice in perioada data. O asemenea interpretare a umanismului renascentist pune in centrul atentiei viata paminteasca a omului (antropocentrism). Omul este tratat cu preponderenta conform destinatiei lui lumesti. In toate scriile umaniste in arta, cultura, pictura, sculptura isi gaseste manifestare idea ca cel mai de pret in lume este omul iar in el gindirea si sufletulul lui. Se considera ca omul poate singur sa se calauzeasca in lume cu ajutorul propriei ratiuni si cu ajutorul revelatiei divine. Insa epoca renasterii nu sa manifestat ca lupta in potriva religiei crestine catare ci lupta inpotriva autoritatilor besericesti impotriva teraniei teocratice. Acest moment se observa prin faptul aparitiei unei miscari religioase numita Reforma sau protestantism ceia ce a fost o adevarata renastere pe tarimul religios.

O alta trasatura caracteristica gindirii filosofice consta in emanciparea stiintei de religie in rezultat se formeaza o noua stiinta despre natura in care obiectul principal al cunoasterii devine natura obiectiva iar metodele de cercetare sunt rationala si experienta.

O alta trasatura a gindirii filosofice din epoca renasterii tine de reactualizarea invataturilor filosofice antice cum ar fi neopitagorismul, neoplatonismul, epicurismul stoicismul, si scepticismul aceste invataturi au contribuit la evolutia gindirii filosofice si la

aparitia noilor tendinte al unei adevarate libertati intelectuale.

Invatatura lui Nicolaus Cusamus

Nicolaus Cusamus (1401 – 1464) a fost filosof german originar din germania de sud localitatea Cusa cardinal de siracuza. Cel mai profund ginditor al epocii renasterii este primul ginditor situat la intersectia epocilor medievala si renasterii, deacea invatatura sa este intermediara intre teologie si stiinta. Aspectul filosofic al sau nu poate fi separat de cel teologic. El a fost preocupat de studierea matematicii si a stiintelor naturii.

Problema centrala la Cusamus este pe de o parte raportul dintre Dumnezeu si Univers iar pe de alta parte raportul dintre Dumnezeu si Om. La baza acestei invataturi sta principiul Unitatii (coencidentii contrariilor). Teza sa despre coencidenta contrariilor. Dumnezeu ca maximum de exista situat mai presus de contrarii. In Dumnezeu coincid toate contrariile: finit si infinit, minim si maxim, unic si multiplu etc.

Dumnezeu si universul – in invatatura sa Cusamus sa bazat pe teoria Neopitagoreica a numerelor sub indemnul careia aplica numerele la realitate. Lumea este o desfasurare multipla a devinitatii unice. In viziunea sa dupa cum din numarul 1 apar toate cele lalte numere prin adetiune tot asa multiplitatea lumii sensibile decurge din unitatea suprema (Dumnezeu). Dupa Cusamus Dumnezeu este stiinta, vointa si puterea, el este maximum deoarece fiind atotputernic el cuprinde totul adica intregul univers, dar Dumnezeu este si minimum deoarece el se gaseste si in cel mai mic lucru.

Deoarece lumea este icoana dumnezeirii ea este infinita in spatiu si timp ca si dumnezeu a carei manifestare este afirmatia ca nu are limite urmeaza o noua concluzie a cosmologiei lui Cusamus – pamintul nu este centrul lumii circumferinta lui nu este sfera astrulor nemiscati, adica Cusamus este primul care lipseste de centrul universului, declarind ca nu pamintul dar Dumnezeu este si centrul pamintului si a tuturor sferelor si a tot ce este in lume.

Dumnezeu si omul. Cusamus inainteaza teza conform careia filosofia trebuie sa abordeze problema raportlui dintre Dumnezeu si Om reiesind din necunoasterea acestuia. Omul spune Cusamus este o lume in miniatura un micro-cosmos in care se reflecta intregul univers adica macro-cosmul, de acea cine cunoaste omul cunoaste lumea. Cusamus scrie (omul este Dumnezeu dar nu in mod absolut deoarece el este om) el vedea calea spre devinizarea omului in activitatea creatoarea a ratiunii.

Cusamus mentiona ca omul se gaseste in legatarua cu dumnezeu prin intermediul cunoasterii care are 3 trepte de perfectiune crescinda:

- Cunoasterea senzoriala – cea mai elementara forma a cunoasterii care reflecta confuz adica prin simturi realitatea
- Cunoasterea rationala – cunoasterea lumea prin idei generale (mai perfecta)
- Cunoasterea intuitiva – adica cunoasterea nemijlocita a lumii care este cea mai superiora forma a cunoasterii

Prin intuitie se uneste cu dumnezeu care este unitatea amonica al tuturor deosebirelor si contrastelor (coencidenta contrariilor)

Astfel in invatatura sa Cusamus introduce in circuitul ideilor filosofice un nou termen si anume intuitia intelectuala care va avea o importanta decesiva in filosofia secolului 19.

Filosofia naturii

In epoca renasterii un nou inteles al naturii il gasim in ideiile filosofice a lui Nicolae Copernic (1473 – 1543) sa nascut in Cracovia. Copernic este considerat intemeitorul sistemului heleiocentric al lumii. Teoria sa despre miscarea de rotatie a pamintului in jurul axei sale si a soarelui a inlocuit vechiul sistem geocentric Ptolemen – Aristotel. Conform acestora pamintul este nemiscat, situat in centrul universului si in jurul lui se roteste bolta cereasca.

In principala lucrare „Despre miscarile de roatie de a sferelor ceresti” care a fost publicata numai dupa moarte 1543. Sistemul teleocentric capata o concretizare astronomica si matematica. Ideiile principale ale ideilor lui Copernic sunt:

- Pamintul nu este centrul nemiscat al lumii vizibile si forma pamintului este sferica.
- Pamintul se roteste in jurul soarelui care la rindul sau ocupa locul central in lume
- Pamintul se roteste in jurul axei sale prin care se explica alternarea zilei si a noptii
- A demonstrat pentru prima data ca luna se invirte in jurul pamintului fiind un satelit al lui

Astfel teoria heliocentrica a lui Copernic a insemnat o revolutie in cunoasterea stiintifica lumii schimbind punctul de referinta al omului in raport cu universul. In acelasi timp teoria a demonstrat ca uneori simturile il inseala pe om cind ii arata ca pamintul este nemiscat.

Idei filosofice a lui **Giordano Bruno** 1548 – 1600 cel mai mare ginditor al epocii renasterii. Filosofia lui Bruno constituie un panteism de tendinte materialista si ateista. Idea centrala a invataturii lui bruno este idea infinitatii lumii, bruno considera ca lumea este infinita in spatiu si ca numar . Dupa Bruno numarul lumelor care exista dincolo de lumea pe care noi vedem este infinit deoarece este infinit. Bruno face concluzia ca aceste lumi sunt populate cu fiinte intelegibele insa necatind la faptul ca spatiul este infinit, universul este unul deoarece dumnezeu este unul. Universul este unul ca si Dumnezeu deoarece Dumenezeu este chiar substanta, dumnezeu se afla in inima lumii si nu dincolo de ea cum considera teologia scolastica. Dumnezeu este si substanta lumii dar si cauza principiul forta premordiala care insufleteste aceasta substanta miscind-o din interior. Aceste idei a le lui Bruno sunt expuse in lucrarea despre infinit univers si lumi (1585), care caracterizeaza invatatura sa ca conceptie panteista despre lume.

Galileo Galilei (1564 – 1642) – fizician si astronom Italian. A fost preocupat de cercetarea miscarii a corpurilor ceresti datorita metodelor si experientelor efectuate el este considerat intemeitorul mecanicii moderne. O importanta majora in lupta impotriva dogmelor religioase au avut descoperirile astronomice ale lui Galelei. Cu ajutorul lunetei perfictionata de el Galelei in anul 1610 a infaptuit un sir de descoperiri stiintifice:

- A descoperit 4 satelisi a planetei Jupiter
- Inelele planetei Saturn
- Constitutia paminteasca a lunii munti, vai.
- Fazele planetelor Mercur si Venus
- Petele de pe soarele care sunt schimbatoare si se miscatoare

Descoperirile lui Galelei au confirmat stralucit teoria heleocentrica. Prin ideiile promovate Galelei a pus temelia unei noi stiinte moderne – stiinta bazata pe unitatea dintre calculul matematic si experienta.

Privitor la conceptia despre lume Galelei considera ca universul este infinit, materia este vesnica, natura este unitara, totul in univers se misca totul se schimba afirma Galilei.

Tema: Filosofia Moderna

- Caracteristica generala a gindirii filosofice in epoca moderna
- Filosofia emperista
- Filosofia rationalista

Caracteristica generala a gindirii filosofice in epoca moderna

Cu secolul 17 in istoria gindirii umane se incepe o noua perioada numita epoca moderna. Este epoca instaurarii relatiilor capitaliste, epoca revolutiilor burgheze. Dezvoltarea noii societati burgheze a generat transformari radicale in economie politica relatiile sociale precum si in consteinta oamenilor, un factor destul de important al schimbarii consteintei

umane a devenit stiinta mai ales stiintele experimentale matematice, ca urmare in fata gindirii filosofice sau pus un sir de probleme de ordin social si stiintific precum:

- Problema libertatii umane care va fi analizata de mai multi filosofi
- Problema structurii statului a relatiilor dintre puterile de stat

Anume rezolvarea acestor probleme a devenit obiect de studiu pentru filosofii epocii moderne.

Daca in perioada medievala se afla in alianta cu teologia, iar in epoca renasterii cu artele si cunostintele umanitare apoi in epoca moderna ea se sprijina pe stiinta, substratul gindirii filosofice in aceasta perioada este caloborarea strinsa dintre metodele metematice si cercetarile experimentale ale naturii. Datorita acestui fapt sa format un nou tip de stiinta despre natura si anume stiinta matematic-o experimentala.

In epoca moderna filosofii cautau sa elaboreze o temelie unica pentru cunoasterea stiintifica a lumii, de acea interesul principal era indreptat in domeniul teorii cunoasterii, descoperirile stiintifice trebuiau lamurite, unificate si formulate anumite metode de cercetare.

Astfel problema principala in aceasta perioada este problema elaborarii metodelor de cunoastere stiintifica a lumii.

De aceea in perioada data in domeniul teorii cunoasterii au si aparut mai multe conceptii filosofice. Aceste deosebiri in gindirea filosofica sau bazat pe modul cum diferiti ginditori apreciau fie rolul experientii fie rolul ratiunii in procesul cunoasterii stiintifice al lumii. In epoca moderna continua discuta dintre nominalism si realism care in perioda data sunt reprezentate de 2 conceptii filosofice principale:

- Emperism
- Rationalism

Acest conceptii au pozitii opuse in rezolvarea problemei cunoasterii.
Emperismul este curentul filosofic conform caruia unicul izvor al cunoasterii stiintifice al lumii este exeperienta sau ceia ce cunoastem prin simturi. Rationalismul este curentul filosofic conform caruia cunostintele stiintifice isi au izvorul in activitatea rationala.

Emperismul are la baza metoda inductiva iar rationalismul metoda deductiva. Inductia este rationament sau metoda de gindire care facem sa trecem de la particular la general. Deductia este opusa inductiei cind gindirea incepe de la un caz general spre particular, adica pe baza unei judecati generale se obtine o noua judecata numita concluzie.

Filosofia emperista

Intemeitorul filosofiei emperiste este considerat Francis Bacon (1561 – 1626). In invatatura sa el a promovat idea ca principala metoda a cunoasterii stiintifice este experienta. Pune problema metodelor de studiu si incearca sa gaseasca un nou instrument de gindire opus celui aristotelic practicat de contemporani de aceea el se pronunta impotriva scolasticii, fiind primul ginditor care critica acest tip de gindire medieval, bazat pe metoda lui aristotel. El a suspus criticii filosofia lui aristotel si in primul rind logica acestuia.

Aceste metode au fost expuse de Aristotel in „Organon”. Bacon scrie o lucrare in potriva acesteia numita „Noul organon”, lucrarea se divizeaza in 2 parti:

- Prima parte este dedicata criticii erorilor de cunoastere
- Este dedicata noii metode de cercetare lansata de Bacon

Bacon este primul ginditor din epoca moderna care face o noua clasificare a stiintelor care are la baza calitatile sufletesti ca: memoria, inteligenta si imaginatia, astfel el evedentiaza 3 tipuri de stiinte:

- Stiinte istorice – are la baza memoria
- Stiinte filosofice – intelegenta
- Stiinte poetice – imaginatia

Dupa Bacon Filosofia este stiinta cea mai generala deoarece are un obiect de studiu deosebit intreit: Dumnezeu, natura si omul. Bacon considera ca cunoasterea stiintifica a lumii ii da

omului puteri pentru a stapini fortele naturii. Lui ii apartine afirmatia „Cunostinta este putere” pentru obtinirea adevarului Bacon ca este necesar reformarea metodei. Primul pas in aceasta reformare trebuie sa fie curatirea intelectului de toate errorile. In conceptia lui Bacon cunoasterea stiintifica a lumii este insotita de unele erori care tin de natura omului. Aceste erori sunt numite de catre Bacon „idoli” (inchinarea in fata greselilor). El evedentiaza 4 tipuri de idoli:

- Idolii tribului – sunt errorile care se datoresc incercarii de a cunoaste legile naturii prin asemanarea cu omul
- Idolii pesterii – sunt greselile legate de dorintele personale ale omului, de cercetarea individuala, de cunoasterea individuala
- Idolii pietii – sunt erorile legate de comunicarea oamenilor in decursul activitatilor zilnice, care se datoresc interpretarii diferite a unuia si acelaiasi cuvint, adica oamenii considera ca cunoasterea cuvintelor este cunoasterea obiectelor
- Idolii teatrului sunt greselile ce tin de credinta oarba in autoritati si traditii din trecut

Dupa Bacon consteintizarea acestor greseli si eliminara lor in procesul cunoasterii este criteriul principal al cunoasterii cu adevarat stiintifica a lumii.

Bacon a pus in evidenta metoda stiintei experimentale si inductive, el descrie 3 momente ale cercetarii stiintifice:

- Observarea faptelor
- Formularea unei ipoteze prin inductie

Verificarea experimentala a ipotezei cu ajutorul unui cit mai mare numar de fapte
In partea a 2 in „Noului organon” descrie metoda inductiva. Aceasta metoda incepe cu experimentul, adica pentru a cerceta ceva Bacon considera ca trebuie de experimentat. Inainteaza un sir de metode experimentale:

- Variatia conditiilor experimentului
- Prelungirea experientii
- Inversarea experientii
- Elimenarea calitatii principale
- Aplicarea unei legi naturale
- Unirea experimentului

Toate datele experimentului se generalizeaza. Metoda lui Bacon este indreptata impotriva metodei Aristotelice a inductiei. Aristotel considera ca generalizarea se face pe baza datelor care demonstreaza adevarul, Bacon este impotriva si spune ca datele sunt diferite, noi trebuie sa clasificam datele si sa demonstram care date argumenteaza pozitia noastra si care date neaga.

Thomas Hobbes (1588 – 1679). Remarcabil ginditor englez unul din cei mai mari filosofi ai secolului 17. Hobbes este sustinatorul ideilor impirice ale lui Bacon dar spre deosebire de acesta este un filosof mai integral mai complex si nu nega rolul intelectului in cercetare. Sustine atit cunoasterea senzoriala cit si cea rationala. Este un fartaj fidel al stiintei, ca si Bacon considera ca stiinta este necesara pentru dezvoltarea societatii de aceea una din problemele filosofiei sale este de a apropia filosofia de stiinta.

Dupa Hobbes filosofia este o stiinta despre corpuri, cauzele si proprietatilor lor o cunoastere rationala a legaturilor cauzale. Hobbes afirma unele probleme considerate filosofice catare nu fac parte din filosofie aceste sunt: Istoria religiei, Istoria naturii. In legatura cu aceasta el inainteaza urmatoarele teze:

- Filosofia este stiinta
- Este necesar de a separa stiinta de religie si filosofia de teologie
- Filosofia este stiinta despre corpuri

La Hobbes exista 3 tipuri de corpuri:

- Corpuri ale naturii moarte

- Corpuri ale naturii vii
- Corpuri artificiale (pe care le produce omul, de exemplu statul)

Dupa Hobbes filosofia se imparte in 3 compartimente:

- Filosofia naturii
- Filosofia omului
- Filosofia statului

Din filosofie mai fac parte logica si metafizica. Ca si Baccon si multi altii Hobbes considera ca fara lansarea unei metode de cercetare cunoasterea este imposibila astfel el propune folosirea in filosofie a urmatoarelor metode:

- Metoda analitica – care presupune devizarea intregului in parti componente
- Metoda sintetica – care uneste partile corpului si in rezultat un corp sau un obiect ideal

Aceste metode sunt strins legate intre ele dar indeplinesc functii diferite in procesul cunoasterii.

Un alt reprezentant de baza al filosofiei emperiste a fost ginditorul englez John Locke (1632 – 1704). Locke este considerat un imperist pur un sensualist, el ocupa un loc aparte in filosofia moderna fiind fondatorul empirismului modern si al gnosiologiei sensualiste. Locke a elaborat o invatatura in care problema principala era problema era problema originii, puterii si limitelor cunoasterii. Pentru a clarifica teoria cunoasterii a lui locke trebuie sa mentionam urmatorul fapt ca ea este o sinteza a traditiilor emperiste engleze si a rationalismului lui Descartes. Emperismul considera ca rolul ratiunii in crearea cunostintelor este minimal, ca ratiunea nu poate crea idei noi si nici nu le poate distruge. Descartes insa a afirmat contrariul ca unicul obiect al ratiunii umane este idea. Locke sustine punctul de vedere cartezian facind insa o remarca principala: Ideiile provin din experienta si experienta este limita cunoasterii, ideiile nu provin din ratiune.

In general intelegerea naturii ideiilor este diferita la filosofi, Platon de exemplu afirma faptul ca ideiile exista inaintea noastra intr-o alta lume noua nu ne ramine decit sa le cunoastem. Descartes la rindul sau ca ideiile sunt „inascute” adica omul se naste cu un sir de principii ideii care ii dau posibilitate sa cunoasca aceasta lume. Locke este impotriva acestor teorii si critica teoria ideiilor inascute. Nu exista remarca Locke idei si principii inascute, daca omul sar naste cu idei atunci copii ar avea aceasi intelegere ca si oamenii maturi, afirma ca omul se naste cu memoria curata, intelectul la nastere este ca o foaie de hirtie alba.

Deci Locke considera ca ideiile nu provin din ratiune, ideiile provin din experienta adica din practica si de acea experienta este limita cunoasterii.

In viziunea lui Locke inainte de a cunoaste trebuie sa ne intrebam ce putem cunoaste, originea oricaror cunostinte este experienta, adica cunoasterea lumii prin simturi. Experienta in general este inteleasa de Locke ca rezultatul actiunii lucrurilor asupra organelor senzoriale , in rezultat primim cunostinte. Cunoasterea stiintifica a lumii la Locke nu este o cunoastere nemijlocita ci o cunoastere mijlocita intermediara bazata pe senzatii. Lock mentioneaza ca experienta are ca rezultat actiunea lucrurilor din experior asupra organelor de simt si evidentiaza doua tipuri de experiente:

- Experienta exterioara
- Experienta interioara

Ambele tipuri ii dau omului doar cunostinte simple pe cind cunostintele compuse sunt rezultatul cugetarii prin combinarea cunostintelor simple, de accea exista doua cai de cunoastere:

- Una directa bazata pe senzatii
- Alta indirecta, bazata pe demonstratii

In invatatura sa Lock se refera la problema ce tine de <u>capacitatile lucrurilor</u> lucrurile actioneaza asupra noastra prin capacitati, aceste capacitati sunt izvorul senzatiilor. Locke numeste capacitatile lucrurilor – calitati.

Exista doua feluri de calitati:

Calitatile primare ale lucrurilor care sunt cunoscute prin intermediul primii caii, adica directa baza pe senzatii, aceste sunt obiective adica exista independent de senzatii. Aceste sunt: soliditatea, marimea, forma, repausul, miscarea

Calitatile secundare ale lucrurilor le cunoastem prin intermediul caii a doua indirecta bazata pe demonstratii, acestea nu apartin lucrurilor. Calitatile secundare se formeaza in rezultatul actiunii calitatilor primare asupra organelor senzoriale de aceea ei nu au o existenta obiectiva. Aceste sunt: sunetul, mirosul, gustul, culoarea, temperatura. Asadar calitatile primare dupa Locke in interiorul lucrurilor pe cind calitatile secundare in afara lor. De asemenea in invatatura sa Locke evedentiaza 3 tipuri de cunostinte:

- Cunostinte senzitive
- Cunostinte demonstrative
- Cunostinte intuitive

Atit Bacon cit si Locke au elaborat o invatatura filosofica materialista cu privire la cunoasterea stiintifica a lumii. Ambii considerau primara – natura care este materiala.

Filosofia emperista

Filosofia emperista este reprezentanta de ginditori care au promovat conceptii idealiste despre cunoastere George Berkley, David Hume.

George Berkeley (1685 – 1753) este un ginditor irlandez, episcop si filosof. El a infaptuit o critica a conceptii materialiste despre cunoastere si in mod deosebit a notiunii de materie. Berkeley este un filosof materialist subiectiv, teoria sa se bazeaza pe un sir de idei stiintifice legate de mecanica precum si religioase. Principiul acestei filosofii este a exista inseamna a fi perceput. Esenta filosofiei lui Berkeley rezida in faptul ca materia nu exista, Berkeley critica notiunea de materie care dupa el este o natiune generala si abstracta falsa. El spune ca majoritatea filosofilor considera ca exista o substanta care ar fi fundamentul insusilor lucrurilor dar eu zic ca astfel de substanta nu exista. Berkeley intreaba ce este materia? Materia nu este decit o totalitate un torent de senzatii, astfel in veziunea lui Berkeley in procesul cunoasterii noi nu cunoastem materia catare dar numai unele insusiri ale lucrurilor individuale cum ar fi: culoarea, gustul, mirosul pe care le numim perceptii. Deci dupa Berkeley obiectele care ne inconjoara nu sunt materiale ele sunt nu al ceva decit complexe de perceptie care intotdeauna exista in sufletul nostru de aceea a exista inseamna a fi perceput iar a fi perceput inseamna a exista in suflet. Astfel lumea la Berkeley nu este alt ceva decit totalitatea ideilor noastre despre ea. O astfel de conceptie filosofica este caracterizata ca conceptie idealista subiectiva.

Deci in conceptia lui Berkeley se neaga existena lumii obiective, lumii in afara noastra. Spirirtul uman este singur in lume, exista un obiect al cunoasterii care este un subiect si tot ceia ce exista devine dependent de acest subiect. Lumea in care traim noi este o totalite de senzatii, lumea lucrurilor devine o totalite de senzatii ale lui dumnezeu. Teoria pe care o sustine Berkeley poarta denumirea in filosofie de solipsism (doctrina idealista subiectiva potrivit careia in lume exista numai omul si consteinta lui, iar lumea obiectiva inclusiv cei lalti oameni exista numai in aceasta consteinta)

David Hume (1711 – 1776). Ginditor scotian idealist subiectiv, psiholog si istoric. Este un filosof emperist dar paradoxul acestei invataturi consta in expunerea critica atit a filosofiei rationaliste cit si acelei emperiste. In invatatura sa este o invatatura profund sceptica izvorind din principiul „Nimic nu este in minte daca nu a fost mai intii in simturi". Este sustinatorul conceptiei agnostice el spune ca nu stiu care este fundamentul acestei lumi: materia sau idea, eu nu stiu daca exista materia sau dumnezeu.

In teoria cunoasterii Hume stabileste ca pozitiile emperistilor mai ales a lui Berkeley dar este mai consecvent ca acesta. Critica teorii cunoasterii o incepe cu analiza continutului intelectului uman, sustine pozitia ca cunostintele umane, provin numai din experienta. Dupa

Hume toate cunostintele noastre i-au nastere din 2 izvoare care sunt compuse din 2 clase de obiecte: impresii si ideii.

Impresiile sunt reprezentari puternice intensive ce se impun spiritului prin forta, energia, violenta lor. Ideiile sunt tot reprezentari dar mai putin precise, mai slabe si sterse, sunt urme palide a impresiilor ce se pastreaza in gindire. Impresiile sunt prima treapta a cunoasterii si pe baza lor apare ideiile, fiecarii impresii ii corespunde o ideie. Astfel toate cunostintele se bazeaza pe impresii dar nu exista o impresie care sa aiba un obiect concret si de aceea nu putem spune ca ea este adecvata. De pe aceste pozitii Hume critica notiunea de substanta spirituala (Berkeley a criticat notiunea de substanta materiala) Hume merge mai departe si spune ca daca nu exista substanta materiala atunci nu exista nici substanta spirituala. In teoria cunoasterii la intrebarea despre izvorul cunostintelor Hume se deosebeste atit de Locke cit si de Berkeley. Daca Locke considera ca izvoarul cunostintelor este lumea exterioara care exista independent de noi, iar Berkeley ca acest izvor este sufletul lui dumnezeu atunci Hume respinge ambele conceptii.

Pozitia lui Hume este umatoarea, noi nu putem demonstra existenta obiectiva a lumii deoarece intelegenta noastra opereaza numai cu continutul senzatiilor si nu cu ceea ce le cauzeaza in acelasi timp noi nu putem argumenta nici ca lumea exterioara nu exista – deoarece perceptiile noastre tot atit de putin ne vorbesc atit despre existenta cit si despre nexistenta lumii inconjuratoare.

Asadar raspunsul lui Hume la intrebarea poate oare fi cunoscuta lunea interiora sau nu ? Nu stiu, aceasta pozitie a lui Hume este caracterizata ca a agnosticism.

Astfel prin filosofia lui Hume emperismul pina la cele mai compromitatoare concluzii pentru cunoasterea bazata numai pe experienta simturilor. Dovedinduse astfel ineficacitatea numai a acestei metode pentru stiintele naturii.

Filosofia rationalista

Intemeitorul rationalisului precum si a filosofiei moderne a fots ginditorul francez Rene Descartes (1596 – 1650). Decar isi pune scop valorificarea cunostintelor stiintifice si schimbarea situatiei din stiinta, cunostintele trebuie sa fie bune pentru rezolvarea problemelor practice spunea Descartes. Mai intii de toate trebuie de schimbat metodele de cunoastere, el demonstreaza ca metodele din stiinta contemporana lui nu sunt potrivite pentru studiere cu ajutorul lor nu se pot face descoperiri, ca si Bacon Descartes este impotriva filosofiei scolastice impotriva metodelor folosite de aceasta, metode bazate pe logica lui Aristotel, dar spre deosebire de Bacon care punea la baza filosofiei sale experienta si senzatiile Descartes isi indreapta atentia asupra ratiunii si autoconsteintei, problema centrala la el este cunoasterea autentica a lumii, tindea sa elaboreze o metoda unica universala de cunoastere aceptata de toate stiintele. In viziunea sa stiinta universala trebuie sa aiba forma unui sistem deductiv bazat pe un fundament axiomatic (adevar fundamental aceptat fara demonstratie, care ar servi drept temelie pentru deducerea cunostintelor stiintifice). Idealul de stiinta la Descartes era geometria. Descartes ajunge la concluzia ca cunostintele cele mai sigure sunt in matematica, nu te po-ti indoi de faptul 2+2=4 de accea metodele folosite in matematica sunt cele mai potrivite, pot servi ca exemplu pentru o metoda stiintifica, dar si in matematica exista unele neajunsuri, diferite compartimente folosesc diferite metode de accea este necesar unificarea acetor metode. Astfel Descartes propune 21 de reguli de cercetare stiintifica pe care mai tirziu le reduce la 4:

- Regula evidentei – toate ideile pe care le folosim in cercetare trebuie sa fie evidente, clare, distincte si adevarate
- Regula analizei – toate problemele examinate trebuie sa fie divizate in elemente, pentru a simplifica problemele, pentru ca ele sa fie clare
- Metoda sintezei – este opusa analizei, presupune unirea cunostintelor obtinute, astfel capatam un obiect nou ideal construit dupa legile gindirii

- Regula verificarii – presupune controlul procesului gindirii al analizei si sintezii pentru a ne feri de greseli

Pentru matematica Descartes propune 2 metode, metoda deductiei si metoda intuitiei. Astfel avind metoda pregatita pentru cercetare incearca sa revada bazele filosofiei, sa construiasca o sistema noua filosofica, aceasta el o incepe de la revederea cunostintelor. Pentru realizarea scopului propus Descartes foloseste metoda filosofica a indoielii, el spune ca cunostintele capatate in scoala sunt nesigure, necontrolate, insuficiente iar unele sunt pareri false. Descartes spune ca noi nu putem controla toate cunostintele ci numai principiile de baza. Cunostintele vechi sunt de natura senzoriala si adeseori ele sunt insalatoare, in procesul analizei datelor senzoriale el face concluzia: „Eu ma indoiesc in toate, toate cunostintele mele despre lumea exteriora sunt incerte (nesigure) dar ce este sigur cert ? Ramine cert doar insusi procesul indoielii, si anume faptul ca eu gindesc, ca ma indoiesc dar daca gindesc si ma indoiesc inseamna ca exist" de aici apare renumita fraza a lui decar „Gindesc inseamna ca exist". Astfel prin metoda indoielii Descartes deduce 2 adevaruri neidoielnice considerate ca criterii ale cunoasterii stiintifice:

- Gindirea – ca existenta neidoielnica
- Existenta lui dumnezeu

La Descartes existenta lui dumnezeu criteriul al obiectivitatii si veridicitatii cunostintelor stiintifice. Dupa Descartes tot ce este rational este si dincolo de gindire deoarece lumea este o intocmire rationala ea fiind creata de dumnezeu.

Referitor la intrebarea despre originea ideiilor Descartes accepta o intreita origine a acestora:

- Idei sensibile – sunt cunostintele care se datoresc simturilor aceste sunt confuze nedistincte si intimplatoare
- Idei „create de mine" - sunt cunostintele care se datoresc imaginatiei omului, ele la fel sunt neclare si deci ne stiintifice
- idei „inascute„ - sunt cunostintele sadite in sufletul nostru de Dumnezeu, aceste sunt unicele cunostinte fixe necesare obiective si deci autentice

Ideiile inascute sunt bogatia intectului, principiile de baza dupa spiritul gindeste. Principala ideie care exista in intelect si ea este inascuta este idea de Dumnezeu si daca exista idea de Dumnezeu spune Descartes inseamna ca exista si obiectiv.

O notiune centrala in filosofia lui Descartes este notiunea de „Substanta" la el lumea este substantiala. La Descartes Dumnezeu este substanta desavirsita a lumii care isi are cauza in sine insusi.

Lumea reala este alcatuita dintre 2 tipuri de substante care exista independent una de la si nu sunt desavisite:

- Lumea materiala – care este creatoarea de lucruri si are trasatura principala intinderea
- Lumea spirituala – creatoare de spirit, insusirea principala, gindirea

Astfel Descartes elaboreaza o conceptie filosofica dualista despre lume, la el aceste 2 substante sunt principiile fundamentale ale lumii. Legatura dintre aceste substante se datoreste lui dumnezeu care este un prim motor ce pune lumea in miscarea.

La Descartes lumea materiala este identificata cu natura in care domnesc legi mecanice, dupa Descartes toate lucrurirle atit insufletite cit si ne insufletite sunt niste mecanisme fara de suflet care se supun unor legi mecanice. Insasi universul este un mecanism care functioneaza in baza legilor mecanice.

Astfel conceptia lui Descartes este si o conceptie mecanicista despre lume.

Benedict Spinoza

Un alt reprezentant al rationalismului Olandez de origine evreiasca Benedict Spinoza (1632 – 1677). El a opus conceptiei dualiste a lui Descartes o conceptie monista despre lume . Spinoza spunea ca punctul slab a filosofiei lui Descartes este idea despre substanta

materiala si cea spirituala, aceasta ideie el incearca sa o depaseasca creind o conceptie monista despre o substanta unica a lumii numita natura. Spinoza defineste natura ca cauza a ei insusi in acest sens el uneste natura creatoare cu natura creata (dumnezeu + lumea inconjuratoarea).

Deci Spinoza considera ca Dumnezeu este indentic naturii ori dumnezeu sa gaseste in natura, aceasta este o conceptie panteista Spinoza continuind traditia inceputa de Cusamus si Bruno. Problema centrala a filosofiei lui Spinoza este problema libertatii de care depinde fericirea umana. Omul in viata trebuie sa fie fericit anume libertatea poate da omului fericire. Totodata libertatea in calitate de vointa libera este o neintelegere a lui naturii la Dumnezeu. La Spinoza unica a lumii adica Dumnezeu in calitate de creator are doua atribute principale si anume intinderea si gindirea. Aceste atribute dumnezeiesti sunt eterne ca si dumnezeu, lumea este creata cu ajutorul acestor 2 atribute, prin intermediul intinderii dumnezeu creaza lucrurile materiale iar prin gindire ideiile.

Omul este si el o fiinta creata de Dumnezeu dar omul nu are vointa libera. Libertatea umana depinde de starea cugetului de gindirea omului, adica libertatea omului dupa spinoza depinde de tipurile de cunoastere care pot fi cunoasteri adecvate si ne adecvate. Exista spune Spinoza 3 forme ale cunoasterii:

- Senzoriala – este inadecvata, sunt cunostinte limetate indoielnice
- Rationala – este adecvata, este cunoastere despre integritatea lumii, dar are si neajunsuri include contradictii
- Intuitiva – este cu adevarat adecavata, la acest nivel omul intuieste legatura lui cu Dumnezeu

Anume iubirea fata de dumnezeu ne permite sa intelegem realitatea. Aceasta ne permite sa intelegem natura ratiunilor noastre care sunt impotriva libertatii. Dupa Spinoza pasiunele sunt forme negative ale actiunelor umane, iubirea este o pasiune atunci cind este egoista cind se cere reciprocitatea, daca rciprocitatea lipseste iubirea se tranforma in gelozie in ura. Iubirea este adevarata cind nu se cere reciprocitate. Cel mai inalt sentiment este iubirea fata de Dumnezeu iar cea mai inalta forma de cunoastere este cunoasterea intelectuala a lui Dumnezeu. Fericirea depinde de iubirea fata de dumnezeu, iar libertatea de cunoasterea naturii lui Dumnezeu.

Gottfried Leibniz

Reprezentant al rationalismului a fost si filosoful Gottfried Leibniz (1646 – 1716). Leibniz sustine rationalismul dar nu este deacord cu Descartes si Spinoza. El promova idea ca universul este alcatuit dintr-o multitudine infinite de substante individuale numite „monade". Monadele la Leibniz sunt elemente spirituale, individuale, independente una de alta si indivizibile, inzestrate cu o forta activa. Deosebirea dintre monade este de natura spirituala si aceasta este reprezentanrea. Leibniz evedentiaza 3 tipuri de monade:

- Monade cu reprezentari confuze – sufletul la plante
- Monade cu reprezentari confuze si clare – sufletul la animale
- Monade cu reprezentari confuze, clare si distincte – sufletul la om

Cea mai desavirsita monada este dumnezeu ca reprezentare a intregii lumii, are o consteinta infinita, adica a tuturor lucrurilor. Asadar prin filosofia lui Leibniz, ajunge pina la o desavirsire intelectuala si anume: ratiunea creaza lumea si ea este creatoare de adevar

Tema: Filosofia clasica Germana

- Caracteristica generala
- Filosofia criticista a lui Emanuel Kant
- Idealismul subiectiv a lui Iohan Fichte
- Filosofia identitatii a lui Fredric Chelling
- Sistemul filosofic al idialismului obiectiv a lui Gheorghe Hegel

- Materialismul antropologic a lui Ludwig Feuerbach

Caracteristica generala

In secolul al 19 filosofia europeana se transforma intr-o filosofie nationala astfel in aceasta perioada intilnim o filosofie germana, franceza, engleza, italiana, americana, romina etc. Secolul al 19 este in istorie secolul constituirii statelor nationale aparitia natiunelor moderne. Acest fapt a adus la concentrarea filosofiei in hotarele nationale apare o categorie de filosofi care incearca sa vorbeasca intr-o limba nationala a poporului reiesind din interesele sociale si nationale. Un alt aspect al gindirii filosofice in aceasta perioada este concentrarea ei in universitati legat de faptul ca majoritatea ginditorilor erau sau tindeau sa devina profesori de filosofie. Primii ginditori care au pus temelia unei filosofii nationale au fost ginditorii germani in conditiile faramitarii statale a germaniei, la mijlocul secolului 19 existau circa 40 de state germane. Filosofii germani au incercat sa exprime tendintele poporului spre unitate nationala si independenta statala. Anume in operele ginditorilor germani filosofia a atins punctul culminant in dezvoltare si ea a fost numita filosofie clasica germana. Filosofia clasica germana cuprinde o perioada relativ scurta de timp, catare cuprinde perioda din anii 80 ai secolului 18 si pina in anul 1831 cind a murit Hegel. In filosofia clasica germana si-au gasit manifestarea cele mai principale curente filosofice: dualism, idealism subiectiv, idealism obiectiv, materialism. Necatind la existenta diferitor pozitii in gindirea filosofica toate aceste curente deriva in mod logic unul din altul.

Atfel contributia cea mai mare a filosofiei clasice germane consta in faptul ca in cadrul ei sau pus temeliile unei noi teorii a cunoasterii subliniinduse caracterul activ al consteintei umane, totodata in aceasta filosofie a fost elaborata teoria dealecticii moderne cu principiile si categoriile ei principale.

Filosofia criticista a lui Emanuell Kant

Intemeitorul filosofiei clasice germane este considerat Emanuell Kant (1724 – 1804), fondator al filosofiei critice.

Alaturi de Platon si Aristotel Kant este unul din cei mai remarcati filosofi ai culturii occidentale, opera sa este extrem de originala si de cuprinzatoare prin modul sau de gindire Kant a izbucnit sa creeze o noua conceptie geniala si anume criticismul. Evolutia conceptiilor filosofice a lui Kant poate fi divizata in doua perioade. In prima perioada 1746-1770 numita perioada precriticista Kant a fost preucupat de cercetarea filosofiei naturii el a fost influental de rationalismul filosofic a lui cristian Wollf si de teoria naturii naturii ale lui Isac Newton. Kant cerceteaza originea si formarea sistemului solar, demonstreaza ca sistemul solar nu a fost creat de un dumnezeu ci sa format treptat dupa legile naturale ale atractiei si respingerii. inainteaza ipoteza ca sistemul solar a aparut din colbul cosmic. In peioada doua 1770-1795 numita perioada criticista Kant dupa ce a trait in tacere timp de 11 ani la intervale scurte de timp mai apoi apar cele trei celebre critici ale sale:

- Critica ratiunii pure, 1781
- Critica ratiunii practice, 1788
- Critica puterii de judecara, 1790

In aceste lucrari Kant evidentiind neajunsurile empirismului si greselile dogmatice ale rationalismului a elaborat o noua teorie a cunoasterii pornind de la analiza si critica a insasi cunoasterii umane, de aici si denumirea de filosofia criticista (dar critica lui Kant nu este o critica distructiva) el arata doar care sunt gresele si neajunsurile acestor doua conceptii. Dupa Kant inainte de a aborda asa probleme ca problema existentei amoralei si a religiei este necesar de a cerceta problema cunoasterii pentru a dezvalui natura si legile ei. Prin conceptiile sale Kant a infaptuit o cotitura radicala in gindirea filosofica considerind ca cunoasterea ca activitate de sinestatatoare isi are legile proprii. Astfel Kant este ginditori care pentru prima data a abordat cele mai importante probleme a teorii cunoasterii si anume

problema raportului dintre obiecttul cunoasterii si subiectul cunoasterii in procesul sunoasterii stiintifice. La Kant subiectul cunoasterii este elementul activ iar obiectul cunoasterii elementul pasiv. Ce inseamna aceasta ? La impiristi subiectul cunoasterii este elementul pasiv iar obiectul cunoasterii elementul activ. La Kant lucrurile se inverseaza aceasta si este cotitura radicala in stiinta lui Kant. Astfel dupa Kant filosofia criticista nu poate fi decit stiinta despre natura si legile cunoasterii stiintifice. Deci revolutia savirsita de Kant ca temelia cunoasterii stiintifice nu in contemplarea esentei lucrurilor dar nu in activitate de cunoastere a subiectului. Kant demonstreaza ca cunoasterea este un proces care este alcatuit din mai multe neveluri. El evedentiaza ca cunoasterea are 3 niveluri: nivelul senzorial, nivelul intelecual (intelegentei), nivelul rational. In viziunea lui Kant exista 2 surse principale ale cunoasterii care se deosebesc una de alta:

- Sensibilitatea – experienta simturilor
- Intelegenta – activitatea rationala

Aceste 2 surse sunt ca 2 tulpini a unui proces, deci cunoasterea este o sinteza a acestor 2 elemente. Prin sensibilitate lucrurile ne sunt date, iar prin intelegenta ele sunt gindite. In viziunea lui Kant cunoasterea stiintifica trebuie sa se bazeze pe cunostinte fixe necesare si universale, adica obiective ele nu pot fi luate din experienta. De aceea trebuie sa existe un alt izvor al cunoasterii si acesta este intelegenta sau ratiunea pura. Se numeste ratiune pura deoarece ea se bazeaza pe aceea ce exista independent de experienta si nu are nimic din datele simturilor. Ratiunea pura opereaza cu forme apriore (ideie sau notiune care exista independent de experienta simturilor, adica anterior oricarii experiente) ale gindiri.

Formele apriore ale gindirii exista atit la nivelul experientei cit si la nivelul intelegentei. La nivelul experientii (sensibilitatii) formele apriore ale gindirii sunt: spatiul si timpul.

La nivel intelegentei formele apriore ale gindirii sunt reprezentate de categoriile filosofice care sunt 12 la numar, dintre care cea mai importanta este cauzalitatea. Aceste categorii sunt divizate in 4 clase:

- Categoriile cantitatii – unitate, multiplicitate, totalitate
- Categoriile calitatii – realitate, negare, limitare
- Categoriile relatii – inerenta si subsistenta, cauzalitate si dependenta, comunitate
- Categoriile modalitatii – posibilitate – imposibilitate, existenta – nonexistenta, necesitate – intimplare

Cu ajutorul acestor categorii se formeaza cunostintele, adica judecatile, exemplu categorii de necesitate, sa sustinem examenul la filosofie nu avem o alta posibilitate.

Asadar procesul cunoasterii stiintifice poate fi caracterizat asfel: hausul datelor prin care le primim prin simturi este ordonat si organizat prin intermediul formelor apriore ale gindirii atit la nivelul sensibilitatii cit si la nivelul intelegentei.

In argumentarea teorii cunoasterii Kant se foloseste de asa notiuni ca asa notiuni filosofice transcendent si transcendental. Transcendent la Kant este tot ceia ce exista inainte si independent de experienta; se refera la o lume care exista dincolo de lumea simturilor. Transcendental desemneaza ceia ce exista independent de experienta dar in acelasi timp este si conditia de a fi a insasi experientei, astfel transcedental poate fi in experienta, pe cind transcendentul se lipseste de experienta si reprezinta ratiunea pura.

In viziunea lui Kant lumea reala noi o cunoastem nu asa cum exista ea de la sine, de aceea este o mare deosebire dintre lucrurile cum exista ele independent de noi, si asa cum noi le cunoastem. In acest sens de o mare importanta in filosofia lui Kant sunt asa notiuni ca „Lucruri in sine” sau „noumenul” si „lucruri pentru sine” sau „fenomenul”. Pentru Kant exista 2 lumi, una este lumea noumenelor si alta este lumea fenomenelor. Lumea noumenelor este lumea care actioneaza asupra noastra ne da impuls pentru a cunoaste, exista in afara noastra si ramine pentru noi necunoscuta. Lumea fenomenelor este o lume creata de gindirea noastra, este lunea cunostintelor noastre dar este o lume subiectiva deoarece ea este creata de regulile gindirii umane.

Un alt aspect al filosofiei lui Kant este analiza vietii morale ale omului infaptuita cu ajutorul notiunii conceptului „ratiune practica”.

Ratiunea practica la Kant este forma a gindirii care ordoneaza faptele si instaureaza principiile actiunii morale ale omului. La Kant ratiunea practica impune consteinta unei legi universale si este un motiv de a actiona conform acestei legi. Legea universala sau imperativ categoric este prezenta in urmatoarea formula: actioneaza intotdeauna dupa o maxima care ar vrea in acelasi timp sa devina o lege universala.

Dupa Kant prin ratiunea practica sunt solutionate problemele ce tin de domeniul absolutului, adica sunt idei metafizice si de ce spune Kant sa nu credem in aceste idei (ca-ci daca stiinta adica „ratiunea pura” nu le dovedeste atunci ea nu poate sa le respinga) astfel ramine deschisa calea credintei. Fapta morala spune Kant postuleaza existenta lui Dumnezeu a sufletului nemuritor si a dorintei libere. Kant spune ca cestea sunt niste idei metafizice care necesita cedinta. Astfel dupa Kant unde se termina stiinta incepe credinta.

Importanta invataturii lui Kant consta in aceia ca el a vazut in filosofia critica acel unic izvor, unica stiinta care studiaza natura, legile si limitele cunoasterii .

Idealismul subiectiv a lui Iohan Fichte

Un pas important a facut ginditorul german Iohan Fichte idealist subiectiv. Timelia sistmului filosofic a lui Fichte o constitue teoria stiintei care dupa el este o stiinta fundamentala o stiinta noua este o filosofie prima care cauta sa inlocuiasca vechea metafizica, Fichte considera ca el a izbutit sa intemeieze mai stiitific de cit Kant criticismul sau idealismul transcendental. In invatatura sa el a subliniat caracterul contradictoriu al conceptului de lucruri „in sine” sau noumenul si necesitatea inlaturarii lui din filosofia creticista. Fichte considera ca lucrurile in sine nu pot lamuri cauzele fenomenelor si deci nu au nici o ratiune de a exista. Dupa Fichte lucrurile in sine sunt numai imaginare pe cind lumea fenomenelor este singura lume reala. Prin urmare spune Fichte noi cunoastem lumea asa cum este ea in realitate, nu numai ca aparenta (precum la Kant) – noi o cunoastem in mod absolut si precum cunostinta absoluta este ceia ce urmeaza metafizica putem face concluzia ca metafizica nu poate fi numai ca credinta ci si ca cunostinta.

Astfel dupa Fichte idealismul transcidental poate si trebuie sa deduca prin intermediul intuitiei intelectuale un singur principiu care ar include atit ratiunea practica cit si ratiunea pura. Acest principiu unic al idealismului poate fi subiectul sau eul legilator al lumii. Deci principiul unic al filosofiei este eul activitatea sintetica a consteintei, lumea exista in eu si prin eu. Existenta ei se reduce la cuprinsul eului dar nu ca un eu trecator individual dar la un eu infinit, pur si aboslut. Asadar la Fichte spiritul universal este totul: si principiul existentei si principiul gindiri dar totodata si principiul actiunii adica este lumea inconjuratoare, de ce ? Deoarece esenta spiritului universal este actiunea este fapta, de acea lumea este gindita, iar gindirea exista intrucit este actiune. Prin aceasta metoda Fichte urma sa demonstreze ca spiritul universal produce sintetic si aprioric nu numai formele existentei si a gindirii ci continutul intregii lumi.

Astfel spiritul universal la Fichte este caracterizat ca ordinea morala a lumii ca dumnezeu. O asemenea viziune asupra lumii reprezinta o conceptie filosofica idealist subiectiva.

Filosofia identitatii ale lui Freidrich Schellling

Un alt reprezentant a filosofiei clasice germane a fost Freidrich Schellling idealist obiectiv. Din toate ipostazele filosofice ale lui Schelling cea mai inseamnata este asa numita „filosofia identitatii” prin acest sistem sa efectuat trecerea de la ideiile lui Fichte la ideile lui Hegel. Filosofia lui Schelling porneste de la idealismul subiectiv a lui Fichte insa caracterul monist al acestei filosofii se transforma intr-un idealist obiectiv. Dupa Schelling principiul unic al lumii nu poate fi spiritul (eul) universal deorece cu ajutorul lui Fichte nu a putut explica

natura. Dar acest principiu universal nu poate fi nici natura insasi deoarece ea nu poate crea spiritul, de accea spune Schelling trebuie sa descoperim un alt principiu unic care ar cuprinde si spirit si natural. Aceasta poate fi facuta prin intermediul intuitiei intelectuale, si acest principiu nu poate fi decit spune Schelling (identitatea absoluta sau absolutul infinit), „fundamentul naturii si a spiritului este „identitatea" dintre real si ideal" spune Schelling.

Astfel absolutul infinit la Schelling reprezinta in sine principiul care desemneaza armonia spiritului si naturii. O asemenea filosofie este un panteism inspirat din filosofia lui Spinoza precum la Spinoza substanta unica a lumii este caracterizata de 2 atribute – intinderea si gindirea astfel si la Schelling absolutul infinit este caracterizat de 2 poli opusi, spiritul si natura.

Dupa Schelling tot ce exista in lume se manifesta opozitia dintre spirit natura fara de care este imposibil progresul. Progresul spune Schelling este opozitia sau sinteza dintre teza: (spiritul si anti-teza: natura) care si este criteriul dezvoltarii si evolutiei lumii. Astfel Schelling a elaborat o conceptie filosofica caracterizata ca idealism obiectiv (deoarece absolutul infinit este si dincolo de gindire si dincolo de natura, adica exista obiectiv).

Sistemul filosofic al idialismului obiectiv a lui Geor Hegel (1770 - 1831)

Geor Hegel filosof german idealist obiectiv considera cu o admirabila incredere in sine, ca filosofia sa este cel din urma cuvint al gindirii umane expresia definitivaa adevarului, imaginea absoltui, deoarece numai el a putut inlatura aparentele insalatoare prentru a scoate la lumina principiul unic si lamuritor a tot exista si poate exista. Pentru Hegel filosofia este un proces un sistem de gindire. Sistemul sau este un sistem al ratiunii care domina lumea si se dezvolta in toate aspectele concrete ale lumii, ale naturii si ale spiritului. Idea centrala a sistemului lui Hegel se contine in fraza (ceia ce este rational este real, ceia ce este real este rational).

Hegel este intemeitorul teorii dealecticii moderne. Ca metoda filosofica de cunoastere a lumii. El a elaborat principale principii ale dealecticii care lamuresc mecanismul intern al dezvoltarii intregii lumi. Aceste principii sunt:

- Principiul unitatii si luptei contrariilor
- Principiul trecerii schimbarilor cantitative in calitative si invers
- Principiul negarii negatiei

Dupa Hegel principiul unic si fundamental al lumii este idea absoluta numita si ratiunea absoluta sau spirit absolut. In viziunea sa idea abosluta se afla intr-o vesnica miscare dezvoltare si trece prin urmatoarele trepte in evolutia sa:

- Idea
- Spiritul
- Natura

Aceasta este numita triada a lui Hegel reprezetata prin:

- Teza
- Anti teza
- Sinteza

Prin aceasta Hegel vrea sa demonstreze si existenta lumii reprezinta in sine o autodezvoltare si autocunoastere a ideii absolute. Hegel admite ca principiul creator a lumii poate fi o existenta absoluta de natura spirituala (ca la Schelling) insa spre deosebire de acesta el credea ca acest principiu trebuie sa vorbeasca, trebuie sa gindeasca. Se intreba ca este factorul determinat al cugetarii principiului creator al lumii ? Daca l-am putea determina atunci cu ajutorul lui noi am putea reconstitui geneza universului, deoarece principiul creator nu poate crea lumea decit gindind.

Teza initiala a filosofiei lui Hegel afirma identitatea dintre existenta si gindire, aceasta identitate el o considera drept un proces de auto-cunoastere a ideii absolute.

Concluziile referitor la conceptiile lui Hegel:

- Sistemul lui Hegel este patruns de idea dezvoltarii, in conceptia sa un fenomen nu poate fi conceput daca noi nu sezisam intreaga cale pe care acesta la parcurs in dezvoltarea. Dezvoltarea nu are loc in cerc inchis ci ascendent de la forme inferioare spre cele superioare. Izvorul dezvoltarii il constitue contradictia. Contradictia spune Hegel misca lumea, ea este radacina oricarii miscarii constitue principiul oricarei auto-miscari.
- In conceptia filosofica a lui Hegel exista insa o contracdictie interna si anume: constradictia dintre metoda sa filosofica si sistemul sau filosofic. Metoda (dealectica) elaborata de Hegel este orientata spre infinitatea cunoasterii, intrucit bara obiectiva este spiritul absolut iar scopul este autocunoasterea acestui spirit absolut reiesa ca cunoasterea este limitata, adica sistemul cunoasterii un ciclu de trepte cognitive se incheie prin ultima treapta – autocunoasterea. Deci contradictia dintre metoda si sistemul lui Hegel este contradictia dintre infinit si finit – adica procesul cunoasterii este infinit – precind scopul cunoasterii este finit.

Materialismul antropologic a lui Ludwig Feuerbach (1804 – 1872)

Filosof materialist German. Criticind idealismul obiectiv a lui Hegel apara conceptia materialista asupra naturii. Trasatura principala a materialismul lui Feuerbach o constituie antropologismul. Aceasta conceptie la Feuerbach a inaintarea pe prim plan a omului care este conceput de el „unicul universalul si supremul, obiect al filosofiei”. In centrul atentiei lui Feuerbach ca o unitate psihofizica ca unitate dintre trup si suflet. Sufletul si trupul sunt doua parti ale organizamului uman. Trupul constitue esenta eului umna, astfel natura omului Feuerbach o trateaza din punct devedere biologic.

Feuerbach afirma ca natura e premordiala in raport cu gindirea, ca gindirea este un predicat al omului si nu omul este un predicat a gindirii al spiritului. Astfel in locul spiritului absolut a plasat in centrul filosofiei omul si natura, omul fiind conceput ca o parte a naturii.